BIBLIOTECA MUNICIPALĂ
„M. SADOVEANU"
Inventar Nr. 22744

REVISTĂ FONDATĂ LA 1880 DE Alexandru Macedonski

Literatorul

Anul III
Nr. 1 (70)
8 ian. 1993
16 pagini
15 lei

Redactor şef MARIN SORESCU

Fănuş NEAGU

EPIFANII

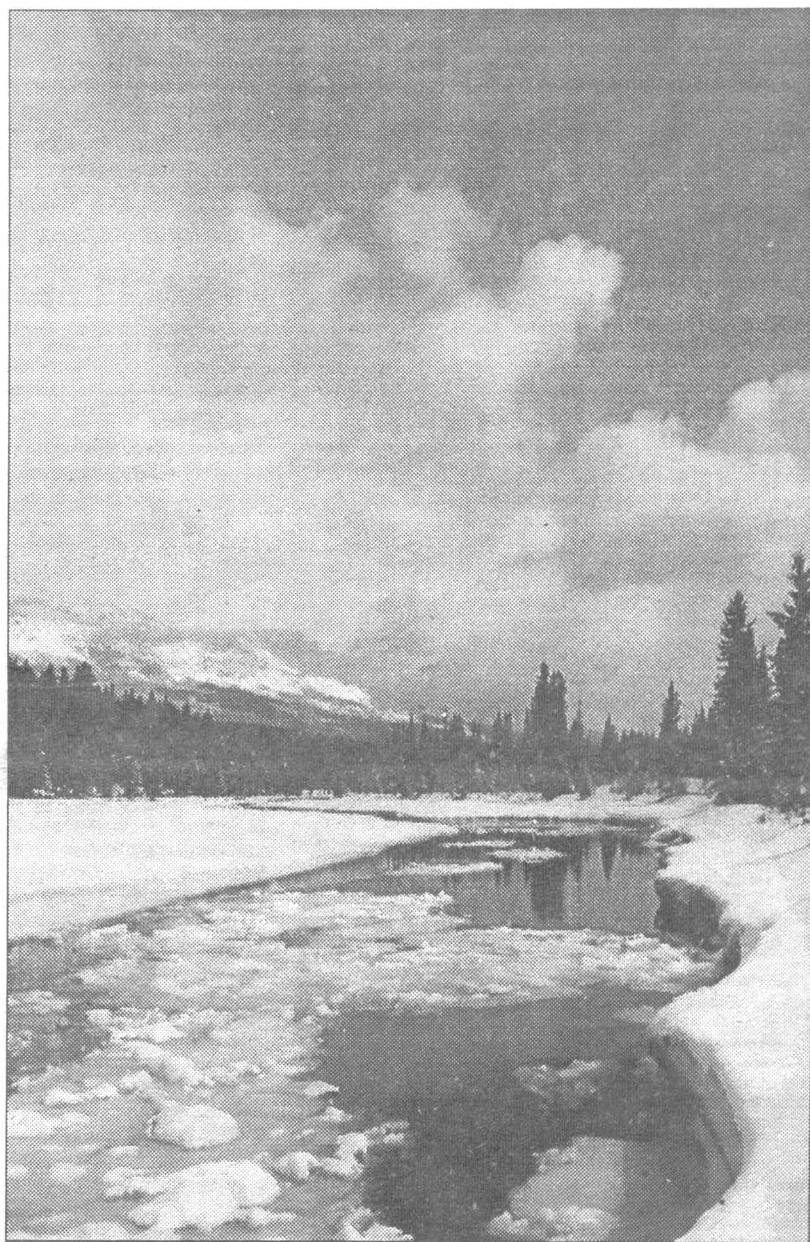
2 ianuarie 1993. Ninge. Subţire, vesel, neprefăcut. Ninsoarea îmi dă un sentiment de înnoire. Când ninge, dintr-odată sunt altcineva. Mai sincer, mai plin de fantasme. Iată, mi-amintesc de-un lipovean care, la prima ninsoare, ieşea în ogradă purtând în braţe o icoană cu ferecături de argint. „Ca să ningă şi peste îngeri". Şi-n ziua aia făcea focul numai cu lemn de tei. Era un vrăjitor, schimba lumea pe o vadră de vin, dându-i culoarea dragostei. Dar ce culoare avea pe atunci visul meu? Azi ştiu, culoarea visului e calmă: un drum printre lanuri de floarea-soarelui. În gând cu o fată, cu o fântână, pe faţă cu zâmbetul destins al plecărilor din care se naşte dorul întoarcerii de unde-ai pierdut totul. Câteodată îmi zic că nu sunt decât o pierdere în fabuloasa mea copilărie. Dar de la un timp mi-a intrat în cap ideea că muzeele şi cărţile mi-au cioplit cele mai frumoase ziceri. Eu miros a lecturi clasice şi a priviri contemplative. Câteodată, foarte rar şi destul de neplăcut, oriunde mă întorc, mă izbesc de mine însumi...

Ninge. Şi se răsuceşte-n marginea grădinii un pui de viscol. Hau, hau, hau, urlă-o fiară în răspântii. N-am înnebunit. Mă vreau lupul insomniilor mele autarhice. Cei şapte trandafiri roşii din vază, primiţi în dar, au aţipit în adăpost de ape la adăpost de ger. Mireasma lor subţire mă îmbogăţeşte. Mă joc de-a vorbele sau ele se joacă de-a F.N... Ieri, am terminat o povestire: *Suavissima*. Chestia asta cu scrisul povestirilor e un mister. Cum naiba devine de mă aşează ele la masa de lucru?! Poate eu le caut mai întâi şi-apoi mă caută ele. O povestire e o fiinţă ciudată, e ceva mai viu ca o iubire. E duşmănie? răzvrătire? răzbunare? Ce Dumnezeu vrea să fie o povestire? Cred că e ducerea mai departe a unei clipe frumos încleştate pe geamul unic al Speranţei, a necuvântării din respiraţie, a vanităţii că „eu am gândit o lume, vrând să fiu un mic Dumnezeu" şi m-am sfârşit într-un descântec. O povestire e o fibră din durerea trecerii noastre. Când e veselă luminează tâmpla; tristă, izbeşte-n osul frunţii. O povestire bună şi scurtă ţine de magic. Din ce în ce mai puţini magicieni! Lumea se grăbeşte lung şi agitat: vrea romane poliţiste; o povestire este-o orhidee neagră. Nu izbăveşte întunericul prin absorbţie, îl plantează cu iluzii. Şi-l umple (sugestia ninsorii de dincolo de geam) cu drumuri de sănii. Nu poţi trăi într-o sanie, trăieşti cu minunea c-ai fost într-o sanie trasă de cai zvelţi prin zăpezi nepovestite. Cei mai mulţi oameni din lume n-au urcat nicicând într-o sanie, dar S-AU PLIMBAT CU SANIA. Toţi *am fost* cu o femeie într-o sanie. Şi ce dacă nu putem aduce martori? Sania este din toate timpurile martorul inimii noastre. Sperjur? Ei şi! Judecători şi inculpaţi, în acest proces, toţi suntem egali şi suntem de o seamă cu iarna, cu ninsorile, cu zurgălăii, cu luna galopând în pântecul lupilor flămânzi...

În nopţile când nu pot dormi mă cam ţicnesc. Unde-o fi izvorul tămăduirii?...

Iată, motanul nostru (se numeşte Marţipan) se luptă cu globurile aprinse din bradul de Crăciun. A spart două şi n-am să-l părăsc. Voi lua paguba asupra mea. Prostul ăsta cam abuzează de bunătatea povestitorului. Trandafirii roşii din vază, portocalul purtând în ramuri două fructe uriaşe, vătraiul uitat pe pragul şemineului şi poezia proastă inundă pogonul meu de insomnie. Binecuvântare înaltă şi mărire vinului! E foarte bun. Dar suie din pahar fantomele atâtor prieteni pierduţi în nefiinţă. Astăzi, Băieşu ar fi împlinit şaizeci de ani. Nu-mi place cuvântul nefiinţă. Ar trebui să zic: în depărtări, în nemurire, în praguri înzăpezite cu îngeri şi cu Dumnezeu. Închin pentru cei aflaţi în lumea disperării de a nu mai fi şi mi se face frică. Ei se tot duc fără a privi peste umăr: Nichita, Hagiu, Velea, Pucă, Aioanei, Ahoe, Pâcă, Pituţ, Deşliu, Dimov, Ţic. Moartea nu aparţine măreţiei. Filozofăm ca idioţii când încercăm s-o definim...

Astă vară, într-o livadă de caişi şi piersici, la Crevedia, mi-am pus în gând să fur o învăţătoare care fura piersici. Avea, tembela, cei mai frumoşi ochi verzi. Şi cel mai lung păr negru. Şi-o aştepta în marginea livezii un dobitoc frumos – zeiţa desfrânărilor fecunde fura semnele (însemnele) Olimpului de fructe pentru un taur gândind mugete. Jur-împrejur, grâu, cai, un inginer bătrân cu pălărie de pai, cosaşi, un lac cu peşte, mirosul pronunţat al ierbii, căldură, un brad picurând răşină, rugi de smeură, un copil într-un ciubăr cu apă şi, rezemat de un plop, dobitocul ăla tânăr, care nici

măcar nu ştia că m-a înfrânt. De altminteri, el nu dusese nici o luptă, eu purtasem singur războiul şi-l pierdusem. El se mira numai, uşor dispreţuitor: bastardul ăla care se tot dă prinţ moştenitor al chipului Veneţiei, beizadeaua bătrână şontâcăind peste gloria Cuţovlahiei din câmpia Brăilei, ducele ăla din Crivăţul misterelor închipuite, contele neîntrupat încă – Început neînceput – crede că poţi fura o învăţătoare frumoasă care fură piersici doar cu virtutea c-a fost şi el învăţător în urmă cu vreo patruzeci de ani?!... De-atunci am o nemaipomenită poftă de viaţă între prietenii zurbagii...

Vreau în Deltă. Şi nici nu vreau. Am fost invitat să petrec două săptămâni la Napoli. Şi nu m-am dus. Îmbătrânesc? Sigur că da. Fereşte-mă, Doamne, de molii... Cineva băiguie, la radio, ceva despre eroi. Îi dau peste bot. Numai eroii morţi fac să crească iarba lumii, eroii în viaţă nu fac altceva decât să sporească necontenit preţul unui glonte...

Esenţele Iluziei: Noi...

Amfora asta cu chip de femeie, ce muiere întărâtată! Stă mereu cu palmele înfipte în şolduri, căutând gâlceavă – florilor? Timpului? mie? E clar: de-a lungul istoriei lor, grecii, cu supramăsură, şi-au neglijat femeile. Etern ţinute în umbră, grecoaicele au uitat să mai fie frumoase. O vechime prea veche strică până şi chipul lutului...

Ceea ce fac eu acum, în timp ce afară viscoleşte, se cheamă, probabil, nenaturală dăruire sau delir verbal. O scânteie de fericire: vântul sună ca în câmpia Brăilei. Acolo, departe, se află (eram) un copil plin de bucurii. Aici şi acum, de câte ori ajung să dorm bine, mă trezesc împovărat de metafore. Şi toţi criticii (deştepţi) îmi spun să le ucid. Asta-mi aduce aminte de cârciumarul din sat, vecin cu noi. De câte ori se îmbăta, îi striga nevestei-si: crizantema mea, pofteşte în sufragerie să vezi cât de beat sunt! Ea ţipa dintre crătiţi: criminalule, să nu vomiţi pe covorul albastru, m-a costat o avere...

Pe 22 dec. 1992 notam în mijlocul unei file: nu mă căutaţi dincolo de marginea firii mele.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

scaunul catodic

Reînfiinţată cu fix trei ani în urmă, TVR (iniţial numită şi „L"), după un lung şir de răzmiriţe, rezboaie şi invaziuni a ieşit din streaja Bucureştilor, căznindu-se să hie cât mai pământeană, adecă de-a locului. Norocită când izbuteşte a face să se vază cu ochii sufletului ceea ce nu mai esistă (vezi numeroasele documentare învelite în comentarii ca o grădină de flori şi de zarzavaturi, vezi numeroasele filme de arhivă ieftinită şi numeroasele preluări, de pe satelit sau nu, cum a fost şi filmul „promoţional" *Scènes de vie*, având titlul unui disc lansat în toamna lui 1991 de tânăra şi irezistibila lorenă Patricia Kaas, amestec de Piaf şi de Joe Cocker) şi nenorocită când face să se auză cuvintele (vezi programele de sărbători de iarnă cu demoazele de la peep-show, cu stanţe epice şi lirice interpretate de comici vestiţi, de bruneţi, foşti masalagii de pe la vreun teatru de revistă, dejecţii telegenice – Stoica, Ţurcaşiu, Stamate etc–, câte un instalator de a ţinut locul prezentatorului video-magazinului ş.a. Bine că s-au datără filme, cu toptanul, bine că a fost muzică pe programul doi, bine că a stat pe meterez şi Mihalea, bine că au fost parodiate reclamele, bine că s-a mai bărbierit şi Florin al Călinescului, bine că grupul „Divertis" şi-a găsit vocaţia, bine că telejurnalele încep cu frigul şi cu lipsa apei calde – deci cu ce ne doare, nu cu năstruşnice realizări, deşi n-am scăpat de tot nici de astea –, bine că am văzut un moment chiar reuşit cu Vivaldi la Palatul Elisabeta şi bine că dra. Ţopescu s-a apucat de meseria ei, traducând „Dallas"-ul – sigur că nu-i totul să ştii englezeşte, mai trebuie să ştii şi româneşte şi să fii „cult în cap", astfel caucazian (opus mongolicului şi etiopianului) ar suna mai rotund „rasă albă", iar în limba română deseori pronumele dispare din grupul nominal subiect, cam din compunerile din gimnaziu încolo.

Cu toate acestea, cel mai hazos moment tv nu provine de pe micul şi veselul ecran (unde bietul fecior M. Stănescu a fost, din nou, stupid), ci din paginile foii „Evenimentul zilei", ultimul număr pe anul trecut, unde dra. Ţopescu îşi găseşte doagele pierdute prin Veneţia. Lucrul nu e nici măcar ridicol, e tragic cu prisosinţă. Fată singură, având fuleul elegant al lui Geolgău, de joasă înălţime, cu faţa emaciată, cu voce în formare, cu o sumedenie de alte complexe ce se iscă taman din anamneza din ziar, sărmana de ea nu poate scăpa de nume, în rest toate ar fi la locul lor. Nume boieresc are Andinache Villara şi cam atât, că la redacţia de sport respectivă e mai tot timpul renovare.

Ei bine, în noul an am vrea: să-i vedem cât mai des pe domnii Dincă şi Brucan la varietăţi, cât mai multe emisiuni cu temă pe programul 2, mai puţini popi, mai puţin jazz şi mai mult rock, din nou Twin Peaks, că l-am cam uitat după atâtea parodii neghioabe, câte un scriitor atestat citindu-ne câte ceva la miezul nopţii şi la gura sobei lui de acasă, pe Elena Cârstea vorbind şi englezeşte, nu numai afrikaans sau tamil, nici un meci din campionatul naţional de fotbal, alte meciuri din alte campionate comentate de C. Dinu, emisiunea „Eurogoal" întreagă şi neprezentată de câte un scaiete, filme măcar din '60 încoace şi neîmpăiate de A. Raianu, care oricum nu ne spune nimic esenţial, noua schemă de program cu alţi comperi şi alte posturi tv, că de-aia s-au licitatără frecvenţele. Până atunci, la mulţi ani!

Nicolae ILIESCU

atitudini

LICHELISM

Documentele publicate în ultimii ani, ca şi memoria supravieţuitorilor dovedesc că, pentru a instala regimul bolşevic în România, ocupantul sovietic s-a bazat nu doar pe teroarea tancurilor plimbate pe străzile capitalei încă vreo câţiva ani după terminarea războiului, ci şi pe vanităţile politice, pe oportunismul cozilor de topor. Pentru reuşita ocupaţiei ruseşti în România, experimentată de vreo două secole dar niciodată reuşită integral, s-a trecut cu pistolul, puşcăria şi canalul peste tot ce însemna românism: ţărănime, armată, intelectualitate. Suprimarea s-a făcut, bineînţeles, în numele „dreptăţii sociale" şi „internaţionalismului proletar", arme mai puternice decât Armata Roşie, prin care s-a încercat depăşirea profundei incapacităţi a Rusiei de a domina lumea.

De vreo trei ani vedem cum România este adusă pentru a treia oară în veacul douăzeci în stare de faliment, de data asta în numele „democraţiei" şi „integrării europene", ca şi cum ar fi obligatoriu ca România să-şi reia locul de drept între democraţiile lumii doar umilită şi plină de datorii, cu hotare ciuntite şi nu puternică şi prosperă, cum i se cuvine.

Până în 1964, mii de români au făcut puşcărie, au fost schingiuiţi şi adesea ucişi doar pentru că şi-au iubit mai presus de orice pământul părintesc, demnitatea şi libertatea de gândire. Li se cuvine recunoştinţă şi neuitare. Oameni imposibil de supus precum Ion Pantazi, Ion Ioanid, Aniţa Nandriş-Culda, Nicolae Steinhard, Ion D. Sârbu şi alţii au depus deja mărturie în scris. „Memorialul durerii", binecunoscutul serial tv. este şi el o mărturie cutremurătoare, chiar dacă pe alocuri dă semne că şi suferinţa cea mai profundă poate fi exploatată în sens politic.

Majoritatea oamenilor politici de valoare, consacraţi ca atare prin exerciţiu politic şi funcţii de stat, având în anii crucificării României între patruzeci şi optzeci de ani, n-au supravieţuit temniţelor comuniste şi trecerii inexorabile a timpului. Cei care au putut să se exileze, precum generalul Rădescu, sau fostul ministru de externe Grigore Gafencu au murit de moarte naturală, cu tristeţea de-a vedea că România s-a comunizat pentru totdeauna, trădată, vândută şi aruncată de Occident între fălcile Rusiei, temporar bolşevice şi permanent imperialiste. Cei eliberaţi de Ceauşescu în 1964 sunt în general oameni care la arestare fuseseră nişte tineri care abia încercau viaţa cu degetul şi în condiţii normale puţini dintre ei ar fi ajuns oameni politici de oarecare anvergură. În locul unei selecţii politice fireşti, regimul românesc bolşevizat le-a oferit o arestare „la grămadă", o „reeducare" care i-a transformat fie în victime politice, fie în instrumente zeloase ale securităţii (există mărturii şi în acest sens: a se citi Vladimir Ierunca – „Fenomenul Piteşti", Ed. Humanitas 1990).

Cititorul „Însemnărilor politice" ale lui Grigore Gafencu va afla, bunăoară, că viaţa politică interbelică era, ca şi acum, saturată de lichele ordinare, de măciucari inconştienţi, de carierişti şi escroci, de imbecili şi impostori. Pentru ţăranii şi sărăcimea anilor treizeci, mărturiseşte acelaşi, campaniile elctorale erau o teroare ca orice calamitate naturală. Şi tocmai gunoaiele acestea, victimizate de comunism la vârsta de 20-25 de ani au supravieţuit puşcăriei şi timpului, livrându-ni-se astăzi sub ştaiful de foşti deţinuţi politici. Cu cât a fost „politicianul" nostru mai lichea, cu atât este astăzi mai elocvent. Este astfel pătată memoria şi suferinţa adevăraţilor prizonieri de conştiinţă, unii dintre ei încă în viaţă, în ţară sau în exil, care nu se bat cu pumnul în piept nici pentru „drepturi", nici pentru funcţii. Mulţi dintre agresivii noştri „foşti deţinuţi politici" nu sunt în realitate decât nişte foste lichele politice. Dovadă, chiar actualul lor lichelism! Am tot respectul faţă de adevăraţii prizonieri de conştiinţă şi cred că nu vom fi niciodată destul de recunoscători faţă de martiri. Pentru lichele n-am însă decât dispreţ, chiar dacă au făcut puşcărie. Lor puşcăria nu le-a servit la nimic. Vorba cuiva: au ratat-o şi pe asta.

Încercând să transforme în capital politic o experienţă dureroasă, de care imensa majoritate a românilor în viaţă nu-s vinovaţi, cu un spirit agresiv inutil şi o lipsă evidentă de înţelegere pentru puncte de vedere divergente şi realităţi care nu vor să intre în canoane prestabilite, declarând drept „comunist" tot ceea ce înseamnă altceva decât propria lor opinie politică şi „naţionalism" tot ceea ce înseamnă interes românesc în lume, asemenea oameni sunt de fapt nişte extremişti (de centru!) de aceeaşi speţă cu extremiştii de dreapta sau de stânga, deja experimentaţi de români pe pielea lor. Extremiştii sunt extremişti indiferent de direcţie. Ba încă, prin lipsa de demnitate cu care-şi tocesc pingelele prin cancelarii occidentale, prin dispoziţia cronică faţă de trădare, asemenea figuri bruiază climatul politic românesc, atunci când pur şi simplu nu ne scot la mezat. Nu refuz acestei categorii de cetăţeni dreptul de-a avea opinii politice diferite de ale mele, ci falsul drept de-a mi le impune pe ale lor, chiar dacă nu sunt bune decât de trimis la gunoi. Şi mă îndoiesc că, ajunşi la putere printr-o eventuală cacialma electorală viitoare, ar putea să facă şi altceva decât să târască România şi mai jos decât locul în care se află acum. Eu prefer să mizez pe oameni care n-au poftă de răzbunare şi nici regrete după vechile regimuri, oameni care, indiferent de culoarea lor politică, să lucreze pentru România, nu împotriva ei.

Nicolae DIACONU

PRIMIM

Către
Redacţia „LITERATORUL"

Stimate Domn,

Vă mulţumesc pentru publicarea în „Literatorul" No. 51-52/1992 a scrisorii mele. Era mai bine să fi anunţat distincţia primită ca simplă informaţie.

Întrebările Dv. mi-au creat un sentiment de disconfort şi tristeţe. Nu numai că am putut constata că aţi trecut cu uşurinţă peste textul scrisorii adresate mie, dar şi pentru faptul că nu V'aţi exprimat pozitiv pentru o apreciere pozitivă făcută în mod obiectiv de o instituţie din străinătate pentru un conaţional.

Sper că veţi găsi o modalitate spre a-mi risipi acest sentiment de disconfort.

Cu stimă
Hortensia Masichievici

Nota redacţiei: Exprimăm regretul pentru nota din numărul trecut şi o felicităm sincer pe dna H Masichievici.

ERATĂ

În numărul nostru precedent, de sărbători, s-au produs câteva greşeli de tipar cu alură de glumă pe cât de involuntară, pe atât de neinspirată şi regretabilă. La pagina 13 (să fi fost ghinion?), coloana 4 – sus, în loc de *începutul de calviţie*, a apărut „conceptul de calviţie", coloana 3 – la mijloc, în loc de *taina nopţii* – „taina morţii", iar titlul articolului respectiv, semnat de distinsul nostru colaborator, Valentin Silvestru, titlu citat şi în caseta din pagina 1, a devenit, din *Ispita stelelor reci*, „Ispita artelor reci". Mai putem să ne cerem scuze?!

Începând cu acest număr, reproducerile după fotografie şi lucrări de pictură sunt realizate prin procesare şi retuşare computerizată de către Silviu Hidişan (JORDAN GRAPHICS)

Literatorul

Săptămânal de literatură şi artă editat de MINISTERUL CULTURII

Anul III, nr. 1(70) 1993

Comitetul director:
VALERIU CRISTEA
FĂNUŞ NEAGU
EUGEN SIMION
MARIN SORESCU

Colectivul redacţional:
Lucian Chişu (redactor şef adjunct),
Ion Cocora (redactor şef adjunct),
Nicolae Diaconu,
Andrei Grigor (secretar general de redacţie),
Valerian Sava,
Marin Stoian

Adresa redacţiei:
Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, cod 71341,
tel. 617.10.23; 617.60.10, int. 2243, 2248, căsuţa poştală 33-20.

Administraţia:
Direcţia Pentru Presă, Publicitate şi Tipărituri, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Bucureşti

Anunţăm cititorii noştri că abonamentele la revista "LITERATORUL" se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. – PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 Bucureşti – Piaţa Presei Libere nr. 1, România

Publicaţia este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziţia 43.
ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată
© JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC S.A.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

ESEURI TEOLOGICE

Citesc în aceste zile creştineşti predicile călugărului Nicolae de la Rohia, pe numele lui mirean şi literar: N. Steinhardt. Ele au fost tipărite în 1992 cu binecuvântarea P.S. sale Justinian, episcopul Maramureşului şi Sătmarului, de editura episcopiei din Baia Mare sub titlul *Dăruind vei dobândi.* Din postfaţa lui Ioan Pintea deduc că predicile au fost mai întâi rostite, cum este de altfel şi firesc, şi apoi scrise. Asta se vede şi din textele bine organizate, împănate cu citate şi, în genere, digresive, cu multe referinţe literare. Ele sunt, în fapt, eseuri teologice şi în volubilitatea lor intelectuală regăsesc pe N. Steinhardt din jurnalul intim şi cronicile sale literare. Numai obiectul este, aici, legat într-un chip mai direct de opţiunea religioasă şi obligaţiile monahice ale eseistului. Respectând calendarul ortodox, călugărul vorbeşte despre înţeleptul Nicodim, despre nunta din Cana Galileii, Femeia samarineancă, Sfântul Antonie cel Mare, Praznicul Sfântului Ioan Botezătorul, Sfântul Prooroc Ilie şi Duminica a XV-a din Postul Mare, dar, în fapt, aduce aceste subiecte în câmpul reflecţiei morale şi spirituale, folosind cultura lui şi, dacă nu este un păcat să spun, talentul lui de scriitor. Biserica românească a dat mulţi oratori şi chiar mari scriitori în genul parabolic şi N. Steinhardt vine într-un anumit sens în continuarea acestei tradiţii. Stilul lui are însă puţine elemente din retorica bisericească, în locul poveţei, pildei şi al parabolei clasice, el utilizează mai des meditaţia şi eseul moral.

Este limpede că, după ce ţine predica în faţa credincioşilor, monahul se retrage în chilia lui şi o scrie pe îndelete, lărgind frazele, introducând ici un adjectiv, colo o paranteză care încântă ochiul. Îi plac vorbele slobode şi, în plină demonstraţie canonică, el „bă brânci" (iau expresia chiar din *Prolegomena verbis*) unui cuvânt plin de culorile şi aromele lumii noastre bizantine. Impresia este, până la urmă, că în aceste texte trăiesc doi oameni: unul smerit, supus legilor monahale, bun cititor al cărţilor sfinte şi tot atât de bun hermeneut – dar nu în stil savant, ci într-un stil care să fie înţeles şi de credinciosul de rând –, şi altul venit din literatură şi întors la ea prin scriitură religioasă. Cine nu este obişnuit cu modul de expresie al eseistului este surprins să întâlnească în aceste „grăiri sfătoase" numele lui Dali şi Fellini lângă Sfântul Antonie cel Mare, pe Sartre şi Brice Perrain într-o predică despre frică şi smerenia creştină sau pe Kirkegaard, Berdiaev, Gide acolo unde este vorba de păcatul denunţului sau de raportul dintre *încredere* şi *credinţă*. Cum se leagă toate acestea şi cum se îngăduie ele într-o cuvioasă predică? Răspunsul este că se leagă şi se îngăduie, nu ştiu dacă şi din punct de vedere canonic, dar din acela al eseisticii literare se înţeleg perfect. Eseistul porneşte de undeva şi, până să ajungă la capătul (şi scopul) călătoriei sale, face mai multe ocoluri, schimbă tema, prospectează peisajul, revine la subiect şi evadează din nou din el la prima cotitură. Predica iese, la urmă, împodobită sărbătoreşte.

Tema acestor eseuri deghizate este „dulcea taină" a creştinismului sau, mai direct spus, cum este şi ce înseamnă a fi în zilele noastre un bun creştin. De oriunde ar porni, N. Steinhardt ajunge la această chestiune. Călugărit, el se duce smerit la superiorul mânăstirii şi întreabă dacă în noua lui condiţie mai are dreptul să scrie. Este dezlegat şi primeşte ascultare şi scrie de mii de ori mai mult. Monahul Nicolae ia în serios îndemnul şi scrie fără frică aceste *cuvinte la credinţă* în care amestecă, cum am zis mai înainte, fantasmele cărturăreşti cu reprezentările sale religioase. Ele nu pot fi rezumate şi nici nu putem scoate din ele un număr de concepte teologice. N. Steinhardt le acceptă pe acelea care sunt şi comunică în marginea lor reflecţiile sale morale temător, mereu, să nu cadă în păcatul trufiei. Mulţumeşte, întâi, Domnului că i-a scos solzii care-i acopereau vederea şi i-a dat putinţa de a-şi cunoaşte „păcătoşenia, nimicnicia şi ticăloşia". Deschidere bună pentru un credincios smerit. Mai departe vine vorba de Nicodim învăţatul, care a intervenit în favoarea lui Hristos în faţa arhiereului şi a fariseilor. Episod biblic bine cunoscut. Eseistul teolog scoate din acest exemplu dovada că intelectualii fără credinţă nu pot ajunge la adevăr, adică la Hristos. Inteligenţa neluminată se pierde. Nicodim, fariseul luminat de credinţă, poate fi un model pentru „nădejdea nebună a intelectualilor unui sfârşit de veac covârşit de tipărituri (...) înfometaţi de credinţă, dibuind în lumea semnificanţilor şi semnificaţilor". Există, va să zică, şi pentru ei o posibilitate de mântuire. Iată ce vrea să spună interpretul de acum al textului biblic citând în ajutor pe François Mauriac. În altă parte porneşte de la Newton şi de la legile fizicii pentru a ajunge la viaţă monahală şi la Avva Arsenie şi la Cuvioasa Maică Paraschiva. Cum? Simplu de tot: viaţa spiritului este vastă şi comunică prin canale secrete. Există structuri ale ascezei (să le zicem astfel) pe care eseistul le descoperă în experienţa surorilor Arnauld, citată de Saint-Beuve în *Port Royal* şi în sihăstria fraţilor Anuv şi Pimen. Din cercetarea lor, predicatorul scoate o regulă pentru morala călugărului văzută ca o ***stare de neeuclidianitate***: „Călugărul însă, părăsind condiţia euclidiană de mirean şi dobândind acces la starea de anti-materie monahală, ce ispravă face? Făureşte şi întreţine în sufletul, în cugetul şi în inima lui – şi nu pentru o fracţiune de secundă ci pe durata unei vieţi întregi – o temperatură de trei sute de milioane de grade! Aceasta, poate, este chiar definiţia corectă, riguroasă a vocaţiei monahale: posibilitatea pentru cel în cauză de a menţine – ca un adevărat personaj de literatură ştiinţifică – în sinea lui, sub smeritele sale veşminte şi îndărătul sărăcuţei sale înfăţişări – o stare continuă de non-A, de neeuclidianitate, de anti-materie, o din afară nebănuită şi – dinăuntru – neîncetată temperatură de trei sute de milioane de grade."

În *Timpul smochinilor*, N. Steinhardt recurge la teoria nivelelor şi la matematica infinitului pentru a explica aparenta intoleranţă a Mântuitorului faţă de pomul care nu se afla în timpul rodirii. Şi, după ce poartă pilda prin mai multe culturi (inclusiv prin cea japoneză), hermeneutul dă morala parabolei pe faţă în stilul lui ager şi colorat: „Nefericitul smochin nu-i altul decât neştiutorul, proceduristul, legalistul, de-sine-stătătorul, învârtoşatul, formalistul fariseu care se socoteşte apărat de termene şi de stricteţea prescripţiilor, care îşi ajunge sieşi şi nu are nevoie de milă ori Duh Sfât, care altădată se îndreptăţea fălindu-se că dă zeciuială din chimen, izmă şi mărar!" Să reţinem de aici formula „formalistului fariseu". Este ceea ce cuviosul Nicolae vituperează mai des în predicile sale. Nu-i place, este limpede, intelectualul procedurist, fariseul care trăieşte în umbra legilor, intelectualul care nu iese din conceptele sale, pe scurt guelful lui Barthes (simbol preluat de la Dante). Dar îi place, s-a văzut, intelectualul care ştie să se apropie de „dulcea taină"... Nu-i pe gustul său „idealismul fariseic", preferă individul care îşi asumă „o datorie spirituală". Acesta trebuie să şi facă la sfârşitul fiecărei zile un examen de conştiinţă. Nici frica nu-i bună pentru creştin (e, dimpotrivă, bună de certare şi dojană) pentru că îndepărtează pe credincios de Hristos. Ca să ajungă la această ideea, predicatorul porneşte de la o nuvelă de Balzac şi cheamă în sprijin pe filologul francez Brice Perrain... Pilda magilor şi cruzimea absurdă a lui Irod îi oferă prilejul să vorbească de păcatul denunţului. Păcat grav instituţionalizat de regimurile totalitare, de dreapta sau de stânga. N. Steinhardt, care a cunoscut suferinţele omului în detenţie, căderile lui morale, este neîndurător când este vorba de „pâra la rece". Caută atunci adjectivele cele mai tari: „ Denunţarea smulsă prin tortură nu poate desigur fi socotită drept păcat. Dar pâra la rece, denunţul scris sau oral, turnătoria efectuată din proprie iniţiativă şi în deplină libertate a voinţei e cel mai abject, mai mârşav, mai ticălos, mai spurcat şi mai nemernic dintre toate mişeleştile păcate existente. Poate că insistenţa aceasta a mea să fie socotită exagerată şi că asemenea puhoi de cuvinte insultătoare şi încrâncenate să pară nelalocul lor sub condeiul unui purtător de haină călugărească. Nu i-ar fi mai de priinţă un limbaj mai cumpătat, epitete mai infame, mai becisnice, mai spurcate, mai ticăloase, nu m-aş da în lături să le folosesc, părându-mi doar rău că posed un vocabular atât de sărac pentru a-mi exprima oroarea şi dezgustul şi a califica după sfânta dreptate păcatul despre care vorbesc".

Frumoase şi profunde sunt *reflecţiile călugăreşti* presărate în mai toate predicile ieromonahului. N. Steinhardt este un remarcabil moralist, asta s-a văzut de la primele sale scrieri. Un moralist bucuros, cum am zis altădată, sincer, copilăros, neastâmpărat şi gata oricând să se smerească şi să se culpabilizeze („orb, neghiob şi strâmt la minte cum mă aflu"). Să luăm, de pildă, capitolul despre iertare, noţiunea esenţială în *Noul Testament.* Moralistul crede că la noi, la români, există o virtute a iertării. Primul lui sfat este că omul de treabă trebuie să ierte fără a se lăsa prea mult rugat. Al doilea este că nu ajunge să ierţi, trebuie să şi uiţi („iertarea neînsoţită de uitare nu înseamnă nimic, e vorbă goală, vorbărie, flecăreală, amăgire şi mască a ţinerii de minte a răului"). Vine, apoi, la rând paradoxul biblic: să iertăm pe cei cărora noi le-am greşit. N. Steinhardt îl justifică astfel: „Şi totuşi formularea nu e greşită ori forţată şi nu încape îndoială că de tot gingaş ne este a ierta pe cei cărora noi le-am greşit, adică pe acei cărora le-am dezgolit şi dezvăluit toată nimicnicia, sluţenia sufletească, nerozia, răutatea, necinstea, sălbăticia, perfidia, nestăpânirea, josnicia, bădărănia ori netrebnicia noastră. Pe cei în prezenţa cărora ne-am deşertat străfundurile tulburi ale subconştientului, ne-am dat arama pe faţă şi poalele peste cap, ne-am făcut de basm, de ocară şi de minune îi urâm. Nu lor ne-am arătat cu înfăţişarea noastră cea mai murdară şi mai ticăloasă? Nu-i nevoie de prea rafinată psihologie pentru a înţelege că de mult mai multă ruşine şi ciudă avem parte cât priveşte pe cei cărora le-am greşit noi decât în privinţa celor care ne-au greşit nouă, care s-au compromis *ei* în prezenţa noastră."Şi pentru ca justificarea să fie mai convingătoare, eseistul aduce în discuţie, în afara Evangheliei, romanul *Madeleine Ferrat* de Zola, cazul domnului Perrichon din piesa lui Eugène Labiche, pe scriitorul creştin Bernanos şi, din nou, pe Marcel Jouhandeau.

Din toate acestea scoate un mic eseu despre cele trei moduri omeneşti de a ierta. Un eseu care fuge de paradox şi nu caută strălucirea formală. În acest punct N. Steinhardt se deosebeşte de Cioran şi, în genere, de eseiştii care sacrifică adevărul de dragul expresiei. Reflecţiile lui ireligioase au un fel de voioasă umilinţă, dacă cei doi termeni nu se bat prea tare cap în cap. Moralistul nu se înalţă pe sine, nu-şi umflă pieptul şi nu se consideră un înţelept. Este, dimpotrivă – am citat deja confirmarea sa – un neghiob şi un neştiutor. De la această treaptă zero de înţelepciune pleacă el, aceasta este umilinţa lui strategică. Vine, apoi, bucuria de a desface o idee în mai multe fire şi de a exprima totul în propoziţii săltăreţe, împodobite cu grijă.

Este, apoi, în eseistica laică şi religioasă a lui N. Steinhardt un chip foarte omenesc de a prezenta virtuţile şi păcatele noastre creştineşti şi necreştineşti. Adică fără răutate, fără fudulie, chiar când moralistul recurge la cărţi şi se dovedeşte a avea oarecare erudiţie în teologie. Faptul important este că monahul moralist scapă de acel stil imposibil pe care îl aflăm în unele cărţi cu teme religioase şi care constă în a spune cu metafore fastuoase ceea ce deja ştim. Eseistul retras într-o chilie din Maramureş dă altă faţă, repet, mai omenească, adevărurilor sale şi îndeamnă cinul în care a intrat să nu cadă în păcatul habotniciei. Hristos este, după el, „boieros", adică înţelegător şi darnic, intoleranţa nu-i un cuvânt pentru sine. Aşa se cuvine să fie şi călugării: „Aş spune fraţilor mei întru călugărie: nu fiţi habotnici, nu fiţi tipicari. – Sau fiţi, dacă aşa vă este firea. Dar cu măsură, stăpâniţi-vă, înfrânaţi-vă de la un zel care când se împăunează riscă a se apropia de fariseism. Străduiţi-vă să înţelegeţi că Hristos nu a venit în lume ca să întemeieze o nouă religie, încă o religie, ci să ne descopere un nou mod de viaţă (*a way of life* se spune în presa şi literatura anglo-saxonă şi în cea occidentală, în general). Creştinismul astfel, mai ales, îl concep ca mod de viaţă cu totul nou, cu totul original, de origine vădit suprapământeană. El trebuie învăţat în şcoli de către viitorii teologi şi teologhisit de preoţi. Ceilalţi (ba şi specialiştii de mai sus) trebuie mai ales să-l trăiască, să-l pună în practică. Creştinismul este dintre substanţele care *in vitro* se veştejesc, care propăşesc şi proliferează numai *in vivo.*"

Putem face acum un portret al lui N. Steinhardt din faza călugăriei sale. I-am comentat (în *Caiete Critice* şi în *Literatorul*) ultimele scrieri şi am constata că el nu şi-a modificat prea mult stilul. Cronicile literare seamănă cu predicile, în amândouă compartimentele prevalează reflecţia morală. Atât de mult încât, în recenziile privitoare la literatura actuală, judecata de valoare este aproape totdeauna favorabilă. Criticul caută semnul cel bun în carte şi, aflându-l, se declară satisfăcut. În predici este stăpânit de duhul iubirii şi dă mereu o şansă de salvare păcatelor... Nu crede că poţi fi un bun intelectual, un mare spirit, fără a fi un bun creştin autentic. Vorbind de Eugen Ionescu, el declară că, la Paris, dramaturgul l-a rugat să se roage pentru el. La fel s-a întâmplat cu istoricul religiilor, Eliade, şi chiar „monahul mirean" şi raţionalistul Noica, iubitorul de concepte, a murit ca un creştin. Aşa ne asigură colegul şi admiratorul său, evreul creştinat N. Steinhardt, plin de credincioşenie şi rob nedezminţit al dulcei taine.

Eseurile (predicile) lui religioase au o veritabilă valoare literară şi, în literatura zisă de specialitate, se disting printr-o imaginaţie excepţională a ideilor susţinută de fineţea unui moralist bine cultivat. Este prematur, poate, să vorbim de locul pe care îl ocupă acum N. Steinhardt în cadrul generaţiei sale. Un fapt este, totuşi, sigur. Dintre intelectualii care au trecut prin puşcărie, el este cel dintâi care lasă în urma lui o operă majoră (*Jurnalul fericirii*) şi un număr de alte scrieri care fac din el nu numai un eseist eminent, dar şi un autentic *maître à penser* în lumea pitorească şi tragică a Răsăritului.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Marin SORESCU

DESFACEREA GUNOAIELOR

— *Piesă în două acte (șapte tablouri)** —

Tabloul V

COCA *(Vine speriată)*: A murit... a murit...

PERPELEA: Cine, frate?

COCA: Baba Evdochia... doamna cu pat...

IRINA: *(Speriată)*: Cine? Ce? Poate cu dormeză, că ăla nu se poate numi pat.

COCA: Uite-o acolo, în ladă...

IRINA*(Dă fuga și se uită în ladă)*: Vai de mine și de mine...*(Începe să plângă)*

BRUNETA (*Către Irina*): Ia nu te mai preface atâta... Cine să creadă că-ți pare rău, când îți rămâne ție imobilul și păturile...

IRINA (*Plângând*): Mamă, mămico...

BRUNETA: Nu ziceai tu că e o străină...

IRINA: Mi-a fost ca o mamă... (*Apare Dan*) Vino Dane, că s-a-ntâmplat o mare nenorocire... (*Merge și zmulge din marginea șanțului niște flori și le aruncă în ladă*)

DAN (*Păstrându-și cumpătul*): Cine s-ar fi așteptat la așa ceva... Ne obișnuisem cu ea între noi, credeam că nu va muri niciodată... (*Către Perpelea*) Poate m-ajutați s-o suim pe catafalc, s-o pregătim...

IRINA: Lasă, nu te amesteca, Dane... Las-o acolo, să vedem ce zice comuna...

DAN: (*Aruncă și el niște flori în ladă*)... Dumnezeu s-o ierte (*Se închină.*)

IRINA (*Se urcă în pat și începe să plângă. Dan vine lângă ea*)

PERPELEA: Cum au unii noroc!

BRUNETA: O duceau și ei destul de greu, n-ați văzut? Ajunseseră până la divorț... Acum, măcar au culcușul lor, nu se mai amestecă nimeni...

FEMEIA ÎNALTĂ: Încetul cu-ncetul or să se rezolve toate problemele...

COCA: Nu poți pretinde totul dintr-o dată.....

IRINA (*Către Dan*): Iubitule, vino mai aproape, că mi-am schimbat părerea.

DAN (*Curtenitor*): Ți-ai pus părerea aia care-mi place mie? *(Apare Neagu cu un geamantan în mână)*

NEAGU (*Către Perpelea*): Bună ziua. Care e patul cel liber? Am fost repartizat aici.

PERPELEA: Nu știu, nu mă bag.

IRINA (*Sare ca arsă*): Ce pat liber, care pat?

NEAGU: Dacă am fost repartizat... Că nu m-or fi trimis așa aiurea... Uite aici hârtia.

DAN: Domnule, n-ai nici un drept...

NEAGU: Vă rog cheile, să mă pot urca în pat... (*Se instalează*)

IRINA (*Către Dan*): Vezi, bărbate? Tu în loc să te zbați, să umbli pe la foruri...

NEAGU: Vă rog, gălăgia mai mică. Sunt obosit de drum...

DAN (*Către Irina*): Tu de ce te-ai lăsat pe mine? Dacă știai că mie n-or să-mi dea, mă duc așa cu vorba și până la urmă înhață altul repartiția, de ce nu te-ai ocupat *tu* de problemă? Așa fac femeile. Umblă pe colo, pe dincolo. Ele răzbesc mai ușor...

NEAGU: Oameni buni, liniște....

DAN (*Își ia haina și pleacă*)

IRINA: Du-te la centru...

DAN (*Ieșind*): Da, că sunt nebun să... Mă duc să joc bâza!

NEAGU: Îmi pare rău, doamnă, că s-a nimerit așa... Mie mi s-a promis de mult; și astăzi numai ce primesc un telefon.... „Vino să-ți iei apartamentul în primire"...

IRINA: Dar e un simplu pat nenorocit...

NEAGU: Apartamentul cel mai ieftin, știu... Confort paișpe. Nici n-am pretenție la mai mult. Nu-mi pot permite...

IRINA: Și noi ce facem acum?

NEAGU: Ne-om îngădui noi... Până primiți și dumneavoastră repartizarea... Vă învăț eu unde să mergeți.... Duceți-vă la... (*îi suflă ceva la ureche*)

IRINA: Nu, domnule... Asta e boală lungă... (*Începe să plângă. Merge lângă ladă și bocește și mai tare*): De ce-ai murit...

BRUNETA: Norocul e schimbător, dragă.

COCA: Zici că l-ai prins pe Dumnezeu de-un picior... și când colo piciorul e de lemn... (*Râde acru*)

NEAGU (*Fumează o țigare, așezat pe marginea patului*)

POTOLEA (*Se apropie de el*): Dumneata ești cel nou?

NEAGU: Da.

POTOLEA: Uite care e chestia, trăim niște vremuri tâmpite.

NEAGU (*Perplex*): Cum?

POTOLEA: Ascultă-mă pe mine, că sunt de pe-aici. Salariul se face că se mărește și-n realitate scade vertiginos. Mie mi s-a micșorat de trei ori de când cu măririle astea, pentru că aia s-a scumpit, ailaltă la fel... Mergi la piață – niște gunoaie și trebuie să mai faci și coadă...

NEAGU (*Ridicându-se în picioare*): Domnule, drept cine mă iei? Te dau pe mâna... Cum îți permiți?

POTOLEA (*Resemnat*): Au băgat frica și-n dumneata...

NEAGU: Chem...

POTOLEA (*Fericit, îl pupă*): Am vrut să te-ncerc... Bravo! Ești de-ai noștri. Acum, de când s-au deschis granițele, vin fel de fel de spioni.

NEAGU: Ce granițe, domnule, ce tot vorbești?

POTOLEA: Dintre sat și oraș.(*Șoaptă*) Vin țăranii de la sate și fac spionaj industrial...

NEAGU (*Demn*): Eu nu sunt ce crezi dumneata...

POTOLEA: Bineînțeles, din moment ce ți-au dat pat la noi, înseamnă că te-ai integrat... De-aia trebuie să ne ajuți. Știi ce, facem o echipă de tir.

NEAGU: A, nu...

POTOLEA: Atunci uite ce e, nu poți să rămâi necuprins într-o formație... Ai picat bine, tocmai ne pregăteam să... (*Îl ia de braț și ies din scenă*)

IRINA (*Vine și se așează pe pat*)

COCA: Cum se țin, dragă, și de voi, ghinioanele... Te măriți și nu găsești casă, după aia îți moare bătrâna, după aia te pomenești c-un străin în așternut... Ce-o să faci tu acuma, sărăcuța de tine? (*O mângâie*) Trebuie să-ți iei boarfele și... unde să te duci?

IRINA: Eu până nu divorțez, nu schimb patul...

(*Intră Copilul și doi Vlăjgani*)

COCA (*Arătând spre Irina*): Jale mare... A crăpat Coana cu patul... Știți, scofâlcita aceea... A apucat-o moartea scociorând în lada cu gunoi... Ca un făcut! (*Se închină*)

COPILUL: Nu-i cazul să ne-nchinăm așa una-două... Pe-o parte-mi pare rău, oameni suntem, pe alta...

COCA: Bine că i-a strâns natura oasele... Nu mai era-n stare să se spele, nu mai avea dinți... numai dumneaei știe cât a-ndurat cu ea, c-au stat, vorba aia, sub același coviltir...

IRINA: În ultima vreme, se făcuse foarte rea. Vezi, presimțea! Dar i-am răbdat totul... Și, uite, acum...

COPILUL (*Către Vlăjgani*): Luați patul și aruncați-l. Adică puneți-l în ladă, așezați moarta-n el... O îngropăm cu totul...

IRINA: Vai de mine și de mine! E al nostru!

COCA: În plus, a mai venit încă unul...

COPILUL: Cine?

COCA: Zice că are repartizare, s-a băgat peste doamna, o întreagă promiscuitate, bărbatu-său a început să-njure și s-a dus c-o falcă-n cer și cu una-n pământ...

IRINA: N-a înjurat pe nimeni, de ce cauți să-l înfunzi!

COPILUL: Lichidăm noi cu promiscuitatea! *(Semn către vlăjganii care pun mâna pe pat)*

IRINA: Bine, dar sunt două familii care...

COPILUL: Am suportat ani în șir acest pat în mijlocul pieței. Peste tot s-au făcut sistematizări, demolări și eu am îngăduit, nu știu de ce, această magherniță care, vă spun, din punct de vedere estetic cădea tare rău...

COCA: Se vedea cât de colo că nu era de-aci!

BRUNETA *(Se bagă în vorbă)* N-avea nici o rațiune...

COPILUL *(Către Vlăjgani):* Demolați și sistematizați.

(Aceștia iau boarfele și le aruncă în brațele Irinei, pun geamantanul lui Neagu jos, apucă patul și intră cu el în ladă).

IRINA *(Cu boarfele-n brațe):* Și colocatarii?

COPILUL: Răbdare, c-o să se rezolve totul...

PERPELEA: Aveți dreptate. În piața San Marco din Veneția nu vezi un pat.

BRUNETA: Ai fost la Veneția?

PERPELEA: Nu, pe hartă.

COPILUL: Am procedat așa de dragul unui simbol. Bătrâna trebuia să dispară cu strat cu tot... V-am spus-o și pe-asta... Vechiul care moare... În locul maghernițelor, ridicăm palate...

IRINA: Și eu, până-atunci?

COPILUL: *(Reproș):* N-aveți pic de romantism, de poezie, habar n-aveți să visați...

IRINA: Unde să visăm, domnule, dacă n-avem pe ce pune capul? Să visăm cu boarfele-n brațe? (*Plângând, trece la coadă*)

COPILUL: Da, se poate visa și așa. Se poate visa din orice poziție, chiar și cu capul în jos, când există un corp... Eh, cum nu înțeleg oamenii dintr-o dată...

COCA: Dintr-o dată nu înțelege nimeni, dar cu timpul se deprind... Înțelegerea dintr-o dată e cea mai grea...

(*Intră Cața, Merge furioasă la Copil*)

CAȚA: Sunt supărată foc pe dumneata! Am primit reclamații că prin părțile astea distribuirea gunoaielor se face defectuos. Foarte defectuos. Un grup de oameni mi s-au plâns, și pe bună dreptate.

COPILUL: (*Dezvinovățindu-se*): Uitați cum stau lucrurile, nu e chiar așa de simplu. Am primit o mașină nou-nouță, ultimul tip, la soare te poți uita dar la ea ba, dar oamenii noștri nu știu s-o pornească. Nu merge decât dacă-i dai un picior, și la urmă se oprește, trebuie să scoți producția din ea cu mâna...

ADJUNCTUL *(De departe)*: Un picior în fund, un pas înainte. Ăsta e progres?

CAȚA (*Vânătă*): Tehnicienii dumitale sunt de meserie?...

COPILUL: Ne gândeam să-i trimitem să se specializeze în străinătate, dar nu le-a venit încă rândul. Au plecat întâi ăia cu aranjatul vitrinelor. Avem și noi un plan.

CAȚA: Să vină la mine.

COPILUL: Nici eu nu sunt prea mulțumit de ei... (*Face semn Adjunctului și Șoferului să se apropie*) Lumea pierde prea mult timp la coadă. Asta pot să le-o spun și-n față.

ADJUNCTUL(*Sosind*): Ne-ați chemat?

COPILUL: Lumea pierde prea mult timp la coadă.

ADJUNCTUL: Ee! Vax!

CAȚA: Ce înseamnă asta, cetățene, așa se răspunde?

ADJUNCTUL: Ce să facem și noi mai întâi, doamnă? Avem o mașină pe mână, utilaj nou, nu putem să ne batem joc de el.

ȘOFERUL: Și la urmă, mai e o problemă: utilajul e prea fin pentru gunoiul nostru! Nu primește mașina. S-a defectat luna trecută, abia am dres-o. Acum e gata.

ADJUNCTUL: Am venit și noi cu fel de fel de invenții și inovații, ca totul să meargă din ce în ce mai bine.

COPILUL: Cu încetineala asta a voastră, mi-ați pus orașul în cap. Am stabilit ca gunoaiele să se ridice miercurea, de ce nu se ridică decât sâmbăta, de zac pisicile moarte pe străzi?!...

CAȚA: Nu vă certați între dumneavoastră, acum. Lăsați ranchiunele...

ADJUNCTUL: Totul e gata, doamnă. Chiar voiam să dăm drumul...

ȘOFERUL (*Cu năduf*): Parcă noi n-am dori din tot sufletul să fie lumea fericită? Dar dacă are ghinion! Lumea asta nouă are ghinion și pace!

COPILUL: Toți dorim să fie fericire și, uite, unii mai mor. Înseamnă că undeva nu se lucrează cum trebuie. (*Către Cața*) Știți că bătrâna aceea...

CAȚA: Să lăsăm morții, să ne ocupăm de vii. Altfel, nu mai terminăm niciodată.

ADJUNCTUL (*Se suie pe mașină*): Ura!

BRUNETA: Ptiu! De demagogie ești bun.

FEMEIA ÎNALTĂ (*Către Brunetă*): Gura!

BRUNETA: Păi, nu vezi c-am îmbătrânit aici, de când ne tot duc cu zăhărelul...

ADJUNCTUL (*De sus*): Formați la repezeală rândul, în câteva minute începe marea sărbătoare a împărțirii recoltei.

BRUNETA: Vrem gunoaie, nu recoltă.

COCA: Asta zic și eu sărbătoare! Să ne purtăm disciplinat, altfel se încurcă treaba.

O VOCE DE FEMEIE: Întâi să treci tu la locul tău, c-ai venit ultima...

(*Intră Potolea într-un suflet*)

POTOLEA (*Către Adjunct*): Stați. Nu distribuiți. Păcat de eveniment.

(*Merge la Copil și-i explică ceva*)

COPILUL: Uitasem. (*Către Cața*) A pregătit un spectacol, cu ocazia zilei de azi.

POTOLEA: Sărbătoarea era prea mare, să treacă așa necântată...

CAȚA: Niște coruri?

POTOLEA: Nu, o piesă.

O VOCE: Jos absurdul!

CAȚA: Mă rog, dacă așa ați stabilit. Oamenii au nevoie și de frumos.

POTOLEA: Imediat aduc trupa. (*Iese*).

COPILUL (*Către lume*): Întâi un mic program artistic. Așa, o chermeză...

COCA: Ba, întâi dați-ne ce aveți de dat, și mascarada, *hartiștii*, la urmă! Cine vrea rămâne, cine are treabă pleacă.

ADJUNCTUL: A, nu, nu așa! Rămâne toată lumea. De ce nu vreți să vă bucurați și dumneavoastră un pic?

POTOLEA (*Intră*): Acum e gata. (*Către coadă*) Știți, nu sunt profesioniști. Asta, să zicem că e scena. (*Arată un loc lângă mașină*) Fără decoruri, fără nimic...

ADJUNCTUL: Dar să meargă repede. Începeți cu cântecul acela...

POTOLEA (*Se scuză politicos*): N-au voce. Ce să ne mai apucăm să stricăm...

ADJUNCTUL: În sfârșit, dați-i drumul... Ceva optimist, ceva de-al nostru...

COCA: Nu stau la propaganda lor. Mai bine în stradă.

POTOLEA (*Găsește o cutie de conserve goală și bate în ea*): Gong! (*Către Dan*) Spune monologul acela...

DAN: (*Spune pe nerăsuflate):* Eu nu citesc în tren ziare,/ Când merg cu spatele-nainte/ Căci rândurile-s parcă flinte/ Și-un titlu poate să te-omoare.// Și unde mă grăbesc eu oare,/ Mă-ntreb cu dragoste fierbinte?/ O destinație-oarecare/ Imediat îmi vine-n minte.// Mereu cu fața înapoi,/ Tot înainte suntem duși/ Și în convoiul de Isuși/ Spre Golgotă-am pornit și noi.// Auzi comanda: „Unu! Doi!"/ Nu-i răstignire ci urcuș. *(„Trupa", fără paznici, începe să joace bâza).*

DAN: Vă vom prezenta acum o bâză. Adică nici comedie, că nu ne dă nouă mâna să râdem, nici tragedie, că n-avem de ce să fim triști. Bâza și antibâza în același timp, într-o unitate dialectică, pentru a nu da naștere la interpretări. (*Se retrage într-un colț. Toți așteaptă spectacolul, unii vădit plictisiți*)

(*Cortina*)

Tabloul VI

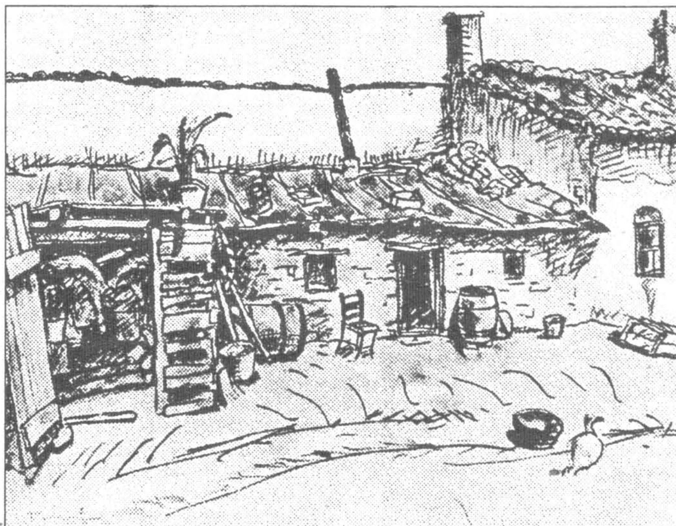
Același decor, câțiva din cei de la coadă joacă bâza.

DAN (*E bâză. Cu o palmă își acoperă ochii, iar în cealaltă încasează loviturile. Figura cunoscută. Ceilalți țopăie în jurul lui și-i ard câte-o scatoalcă).*

* Vezi *Literatorul* nr. 44,45,46/1992

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DAN (*Cu mâna la ochi*): Te văd, te văd...
POTOLEA (*Trage un pumn zdravăn*): Bîîz!
DAN (*Merge la Femeia brunetă*): Mână de muiere.
CEILALŢI: Nu. Treci la loc.
POTOLEA: Până ghiceşti.
DAN (*Ia poziţie. Primeşte o rafală de lovituri*)
TOŢI: Bîîz!
DAN (*Către Potolea*) Hai!
POTOLEA (*Râzând*): Nu. Suporţi până ghiceşti.
FEMEIA BRUNETĂ: Aşa, să le mai încasezi.
FEMEIA CU BASMA VERDE (*Dă cu o cărămidă*): Bîîz!
DAN (*Sare ca ars*): Tu. (*Arată spre Potolea*)
TOŢI: Nu (*Râsete*)
(*Apare Pensionarul*)
PENSIONARUL: Ce se întâmplă aci?
NEAGU: Ar trebui să ne enervăm, dar jucăm bâza. Ne luăm cu jocul şi ne trece supărarea. Ar trebui să ni se umfle vinele de indignare, să ni se bulbucheze ochii, ca la broaşte. Să începem să drăcuim, aşa din senin; şi, tot din senin, să ne sară ţandăra, şi... Dar tot mai bună e bâza. Deconectează. Uite, din cauza asta la noi nu s-a întâmplat nimic. Am jucat bâza.
(*Merge şi-i arde una lui Dan*): Buum. Dai şi nu se cunoaşte. Sfânt.
DAN (*Îl ia de guler pe Pensionar*): Criminalule!
CEILALŢI (*Ţopăind*): N-ai ghicit. N-ai ghicit. Bîîz! (*Jocul continuă*)
PENSIONARUL (*Ameninţător*): Binee! (*Iese*)
NEAGU: Noi nu suntem eroi, e drept, dar nu suntem nici laşi. Ne situăm undeva, pe la mijloc. Suntem ca... (*arată spre Dan*). Chiar dacă ne doare, găsim până la urmă destule resurse să suferim şi pumnul următor.
(*Trage una zdravănă*) Bîz! Care de la o vreme ne şi amuză
DAN (*E din ce în ce mai enervat, dar nu ghiceşte*)
FEMEIA BRUNETĂ (*Ţopăind*): Până vin gunoaiele... Bîîîz!
PAZNICUL (*Reintră în scenă*): S-au primit dispoziţii să nu se mai joace bâza.
TOŢI: (*Bruiaj*): ăăăăă!!!!
POTOLEA: Lasă oamenii să se distreze. Ce rău îţi fac? Ce e rău în asta?
PENSIONARUL: Bâzâie.
DAN: Şi ce dacă bâzâim?
PENSIONARUL: Se aude. Se supără vecinii. Unii dorm, alţii lucrează. Alături se naşte. Se nasc oameni vii...
DAN: Foarte bine. Or să vină şi alţii să dea. Până la urmă, tot îl ghicesc eu pe-ăla. Doar n-o să fiu bâză o veşnicie.
NEAGU: Noi bâzâim contra vecinilor. Să fie clar. Aşa e jocul. Joc popular, din moşi-strămoşi. Doi inşi se-nţeleg să-l bată pe al treilea. Îl bat până-l omoară. Acesta moare şi zice că e nuntă. Cred că acesta e punctul de vedere al oilor. Îmi spunea un instalator, doctor în meserie: „Oaia e singurul animal care nu se împotriveşte. O tai la gât şi ea rămâne în picioare până i se scurge tot sângele."
FEMEIA BRUNETĂ: Oare ce simte un măcelar când îi vine la rând un miel cu ciucure? Ce frumos e mielul cu ciucure roşu, să nu se deoache...
DAN: Ei, taie şi el întâi ciucurele... Ori nici nu-l bagă în seamă...
FEMEIA BRUNETĂ: Cuvintele: *brânză, bulz, ghiuj, bâr, abur... bâză....* Or fi într-adevăr de substrat?
DAN: (*Şoaptă*): Substratul politic se ascunde unde nici nu te gândeşti...
PENSIONARUL (*Cu duhul blândeţii*): Ştiţi, eu am fost paznic la... Ascultaţi-mă pe mine. Vă recomand să jucaţi într-un picior.
DAN: De ce să jucăm într-un picior.
PENSIONARUL: Aşa.
FEMEIA BRUNETĂ: Nu-i nimic, jucăm şi aşa. Economie de picioare.
PENSIONARUL: Foarte bine, ţineţi-o într-un picior. Dar numai pe stângul. (*Sfătos*) Ascultaţi-mă pe mine, nu e acum momentul să preluăm fără discernământ. Vecinii sunt cu ochii pe noi. (*Taină*) Construiesc un grajd.
IRINA: Parcă nasc, aşa ziceai.
PENSIONARUL: Nasc, construiesc, dar sunt cu ochii pe noi. Ştiţi cum e cu gravidele. Mofturoase, suspicioase, ar mânca şi aia şi ailaltă... Vreţi, pentru o nenorocită de bâză, să dăm de bucluc? Ăştia atâta aşteaptă. Vreţi să vină să nască aici? Să construiască aici?
PERPELEA (*Isteţ*): Acum e moment psihologic, de căluşari. Fraţilor, jucăm într-un picior (*Se pregătesc să joace căluşarii*)
PENSIONARUL: Mda! (*Iese*)
(*Tropăitul într-un picior degenerează treptat în bâză*)
PENSIONARUL (*Intră furios*): Cine a bâzâit? (*Îl înhaţă de guler pe Perpelea*): Criminalule! (*Ceilalţi râd*)
POTOLEA: Degeaba, nu l-ai ghicit.
FEMEIA ÎNALTĂ (*Prăpădindu-se de râs*): Nu el...
PENSIONARUL (*Îmbrâncindu-l pe Perpelea afară*): Vezi tu pe dracu?
FEMEIA BRUNETĂ: Greşeală, ha, ha, ha!
NEAGU: Acum cine stă în loc?
POTOLEA: Tragem la sorţi (*Trag la sorţi*) Tot... el.
FEMEIA ÎNALTĂ: Dacă aşa i-a fost norocul... Să-l chemăm.
POTOLEA: Dacă n-o fi mort.
FEMEIA ÎNALTĂ: Aşa de repede?
POTOLEA: Nici nu ştii când te-apucă moartea.
(*Afară se aud izbituri, gemete*)
FEMEIA BRUNETĂ: Ce e caraghios, e că moare pe nedrept, el nici n-a apucat să bâzâie.
CEILALŢI: Aşa e, nu l-a ghicit, nu l-a ghicit... (*Ţopăie şi bâzâie*) De ce-l omoară dacă nu l-a ghicit?
CAŢA: (*Tot mai neliniştită. Către Copil, în şoaptă*): Ce înseamnă asta?
COPILUL (*Saltă din umeri*): Ştiu eu? Teatru.
CAŢA: Ce fel de teatru?
COPILUL: Nu mă pricep la artă.
CAŢA: (*Furioasă, dar tot în şoaptă*): Dumneata nu te pricepi, celălalt nu se pricepe, cine să se priceapă, tata?
O VOCE: Jos teatrul absurdului, strunga prin care ideile mic-burgheze vor să se strecoare în ţarcul nostru!
CAŢA (*În şoaptă*): Cine e cel care bate?
COPILUL: Habar n-am.
CAŢA: Ce reprezintă această bâză? Pe cine serveşte?
COPILUL: Nu m-am gândit.
CAŢA (*Enervată*): Ce înseamnă sărirea într-un picior?
COPILUL: Chiar de ce? Aşa o fi jocul...
CAŢA: Nu vezi că musteşte de aluzii la adresa primăriei?
COPILUL (*Nevinovat*): Bâza?
CAŢA: Piesa asta duşmănoasă. Ai stat de vorbă cu autorul, ce zice?
COPILUL: Zice că scrie pentru el... E pentru amatori, aşa mi s-a spus, nu m-am băgat...
CAŢA: Amatori... ce fel de amatori? De ce sunt aşa de amatori? Cine-i plăteşte?
COPILUL: Nu m-am băgat... eu cu teatrul, să spun drept...
CAŢA: Învaţă de la mine, poate te mai izbeşti de problemă: un subiect trebuie să ne reprezinte în ce avem noi mai bun şi mai frumos. Or, pe cine reprezintă această bătaie de joc la adresa societăţii? (*Enervată*) Pe mama şi pe tata? (*Tare*): Opriţi jocul! Vă mulţumim. (*Aplaudă*) E interesant, însă au venit gunoaiele şi nu putem să aşteptăm aici zece ceasuri, că se strică. Producţia înainte de orice!
O VOCE: Să extirpăm exchibiţionismul, dacă vrem să avem de toate.
ADJUNCTUL: Poftiţi la coadă! (*Se reface coada*).
COPILUL (*Către Potolea*): Dumneata să mi te prezinţi mâine, cu toată trupa la mine.

Nicolae Tonitza - Curte la Mangalia

POTOLEA: Sunt amatori, domnule. N-aţi văzut ce greu se mişcă? Dar pun mult suflet.
COPILUL: Amatori, neamatori, vedem noi.
POTOLEA: Mie mi s-a spus, după ce am învăţat englezeşte: faci ce vrei. Am vrut să fac o echipă de tir, dar n-au prea vrut să se bage. Le era teamă să pună mâna pe puşti, să nu se interpreteze că se sinucid în masă. Aşa mi-a venit ideea cu bâza. Folclorul trebuie încurajat din răsputeri. (*Cu uimire*) Avem un rezervor folcloric! S-a calculat că numai ciocârliile ar ajunge pentru tot globul timp de 450 de ani de acum încolo...
(*Se aud ţipete*)
IRINA (*Speriată*): A murit domnul Pensionar.
CAŢA: Care?
IRINA: Cel care făcea pe paznicul. Ştiţi, l-a luat pe afară, să-l bată că de ce joacă într-un picior şi nu bâza cinstit, după ce el îi spusese... aţi văzut, aşa era piesa! Şi afară şi-a adus aminte că toată viaţa a fost paznic la... nu ştiu unde... şi-a început să-l bată de-a adevăratelea... Şi cum era în etate, a murit în bătaie, adică bătând, că de-aia l-or fi şi pensionat... Nu l-a mai ajutat cordul. Inima l-ar fi mai împins să bată, că asta a făcut toată viaţa, inima ar fi mai poftit, dar vedeţi, cordul...
(*Apare Perpelea, plin de sânge*)
PERPELEA (*Foarte încurcat*): O dată a tăbărât cu pumnii pe mine, cu picioarele, eu am crezut că aşa e piesa. S-a schimbat sus, zic, azi noapte, ca să fie mai tare. Să meargă la sufletul spectatorului... Şi deodată-l văd că pică peste mine. Altfel cred că m-ar fi omorât, muream în rol cum s-ar zice, vă mai puneam şi la cheltuială, să-mi faceţi statuie volantă şi să mă arătaţi prin turnee la toată lumea, ca să ia exemplu... cum se îndură bătaia!
CAŢA (*Către Copil*): Lucrurile merg foarte prost în sectorul dumitale. Problemele artistice sunt la pământ.
COPILUL (*Spăşit*): Sectorul artistic l-am cam neglijat, e drept, dar de mâine încolo...
CAŢA (*Hotărâtă*): Nu de mâine, de astăzi!
COPILUL (*Către un Vlăjgan*): Ia-i pe-ăştia cu bâza şi bagă-i la beci să mai repete, să nu se prezinte în halul ăsta în faţa onoratului public. Pretenţiile spectatorilor au crescut în progresie geometrică, logaritmică... şi ei... dar se poate?
VLĂJGANUL: Au fost beţi?
CAŢA: Staţi, nu vă pripiţi. Mai domol, mai cu politică. Astăzi, avem nevoie de braţe de muncă. Scoatem eucalipţii...
COPILUL: De ce să-i scoatem, abia s-au prins...
CAŢA: Tocmai că s-au prins şi uite ce se întâmplă. În curând o să ne umbrească toată activitatea. Îl scoatem şi plantăm zmeură. Aşa am primit dispoziţii.
ADJUNCTUL: Ce facem? Începem odată? Se altereazä gunoaiele... O s-avem discuţii...
CAŢA: Să se altereze! La spectacolul acela provocator v-aţi zgâit ca proştii, n-a protestat nimeni şi acum, când e vorba de-o acţiune patriotică, îi daţi zor că se strică gunoiul. Să se strice şi mama gunoiului... Iertaţi-mă, uite încep să-mi pierd cumpătul, tactul politic şi...
ADJUNCTUL: N-am vrut să vă jignesc...
CAŢA (*Tare, către cei de la coadă*): Stimaţi prieteni! Ştiu că ardeţi de nerăbdare să intraţi în posesia gunoaielor, distribuite gratis la toţi cetăţenii, indiferent de sex şi grad de cultură...
POTOLEA: Indiferent de gradul de maturitate politică?
CAŢA (*Încet, către Copil*): Ce e cu tipul ăsta care tot provoacă?
COPILUL (*Şoaptă*): E de-al nostru, aduce servicii...
CAŢA: Bine, dar întrece orice limită.
COPILUL: Îi şi place.
CAŢA (*Tare*): Veţi fi aşa de buni ca, înainte de-a vă primi drepturile, să faceţi o oră de muncă patriotică la scoaterea eucalipţilor?
VOCI: Eucalipţii?! (*Stupoare*) De ce să-i scoatem?
CAŢA: Ştiu, eu am fost cea care, cu ani în urmă, v-am îndemnat să-i sădiţi. Tot eu vă spun acum: smulgeţi-i din rădăcină, cât nu e prea târziu. Am greşit atunci, îmi fac autocritica. Nu sunt pentru solul nostru sănătos.
IRINA: Dar s-au prins. Sunt altoiţi.
CAŢA: Altoiţi, nealtoiţi, îi scoatem, ce să mai vorbim. (*Îngrijorată*) Ne-ar fi schimbat clima. Iarna ar fi fost frig, ca la Pol, şi vara cald ca la Ecuator... Marea s-ar fi vărsat în râuri... Râurile în izvoare... Izvoarele în ochi... Bucluc mare.
FEMEIA ÎNALTĂ: Laptele ar fi dat în foc...
O VOCE: Jos cu eucalipţii care ne împut atmosfera!
PERPELEA: Atunci a protestat unul spunând exact aşa, că ne strică şi clima, şi-a picat într-o groapă, într-o groapă comună, ori într-un loc comun...
CAŢA (*Spăşită*): Bine făceam, dacă-l ascultam. Cum îl chema?
POTOLEA: Dracu ştie, c-am dat dispoziţii să se uite imediat.
CAŢA: Vom pune o placă... una comemorativă. La treabă! Să se distribuie cazmale, tot ce trebuie.
POTOLEA: Şi cei care nu vor să participe la această acţiune de defrişare iraţională a eucalipţilor, care va duce la mari alunecări de teren, ce să facă?
CAŢA: Dumneata mă scoţi din sărite, omule! De ce-mi iei vorba din gură? Tocmai voiam să spun, cei care nu vor, nu vor! Nu le taie nimeni capul. Să treacă de o parte şi să se-nscrie pe-o listă, care n-au chef...
POTOLEA: Întocmesc eu lista.
COPILUL (*Către Potolea*): N-ai uitat? Te prezinţi mâine. Cu toată banda.
CAŢA: Iar în gropile rămase vom planta zmeură, tot ca înainte.
(*Se trece la acţiune*)
IRINA (*Bombănind amuzată*): Boababi, boababe...
PERPELEA: Boababe...
IRINA: Boababalîci...
POTOLEA (*Apropiindu-se de ei*): Iată că mai avem şi eucalipsuri... Ce aveţi de spus?
IRINA: Nimic dumitale. Ce avem pe suflet, spunem la şedinţă. Disciplinat.

(*Rumoare, procesul muncii e în toi*)
(*Cortina*)

continuare în pag. 10

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Valeriu CRISTEA

O zi pentru o viaţă

Au trecut trei ani de la izgonirea lui Ceauşescu de către populaţia Bucureştiului. În ce mă priveşte, am aniversat evenimentul încercând să retrăiesc, la o intensitate cât mai ridicată posibil, extraordinara, imensa bucurie a acelei zile, de 22 decembrie 1989... Mă întorceam, pe la orele 14-14,30, acasă, după ce avusesem norocul să mă găsesc în piaţa din faţa fostului Comitet Central şi să prind, ca martor ocular şi umil participant la ceea ce se petrecea atunci acolo, momentul istoric al fugii dictatorului. Ieşisem din metrou la staţia Sălăjan (azi Nicolae Grigorescu), undeva, în una din zonele periferice ale Capitalei şi, neavând răbdare să aştept tramvaiul, o pornisem năpraznic pe jos, pe Şulea, în direcţia Ozana, şi tocmai acest segment al drumului întoarcerii „victorioase" mi-a rămas fixat în memorie, scăldat de o mare lumină. Maşinile, camioanele circulau cu farurile aprinse, claxonând aproape neîntrerupt, şoferii ne făceau semne cu mâna. Li se răspundea de pe trotuare, le-am răspuns, ţin minte, şi eu. Emoţia clipei făcuse din introvertitul de mine un exuberant. Triumful consensului naţional, al spiritului de fraternitate a rămas legat în amintirile mele despre acea zi, şi despre cele următoare, vreo zece-cincisprezece, de porţiunea de pe bulevardul Şulea, dintre Sălăjan şi Ozana, străbătută impetuos, radios, pe la începutul după-amiezii, când am crezut că *buba răului crăpase odată pentru totdeauna.* Pluteam, zburam, mă aflam în al nouălea cer. Ajuns, în fine, acasă, m-am îmbrăţişat cu toţi ai mei, bărbăteşte, ca în filme, dar niciodată n-am fost mai sicer şi mai spontan ca în acea clipă, făcând un gest atât de plin de elan, de care altădată m-aş fi ruşinat. (Mă mai îmbrăţişasem în acea zi o dată. Cu câteva ore în urmă, cu un manifestant, din marea coloană ce venea din cartierul Militari, în timp ce aceasta cotea pe Calea Victoriei, în dreptul fostului sediu al Uniunii Scriitorilor. Era trecut de 11 şi cineva tocmai anunţase că Ceauşescu „a demisionat". L-am întrebat pe acel tânăr, cred, muncitor dacă e adevărat, el mi-a confirmat şi ne-am trezit îmbrăţişându-ne. Am păstrat însă neplăcuta impresie (cât de certă totuşi?) că, după primul avânt, ca şi cum şi-ar fi luat seama, celălalt parcă m-a respins oarecum, cu anumită reticenţă, poate şi cu un anumit dispreţ. Dacă aşa a fost, realizase probabil că în vreme ce el făcea parte din coloana de manifestanţi, eu şi ceilalţi câţiva colegi de breaslă – care ne dădusem întâlnire la Uniunea Scriitorilor – ne aflam pe trotuar, eram doar „spectatori". Ne-am luat după ei şi astfel am ajuns *la timp* în piaţa numită astăzi a Revoluţiei).

Mai târziu, discutând cu prieteni din exil, pentru care ziua de 22 Decembrie 1989 reprezentase de asemenea un şoc şi o sărbătoare, am înţeles că, totuşi numai *nouă*, celor ce am trăit neîntrerupt în ţară, an după an şi deceniu după deceniu, ne-a fost dat să trăim, la cote ameţitoare, inaccesibile celor de la, să zicem, Paris sau Heidelberg, şi *bucuria*. Ca şi pentru mulţi alţii, şi pentru mine ziua de 22 decembrie 1989 a constituit vârful existenţei mele în plan istoric. Am socotit-o un dar (ca orice minune) însă în acelaşi timp am considerat că am meritat-o din plin. Că am plătit îndelung, din greu pentru ea. Nu puteam bănui atunci că pentru extraordinarul, miraculosul 22 decembrie 1989 va trebui să plătesc şi în continuare, cu alţi ani grei, insuportabili. Să plătesc îndurând alte nedreptăţi, alte persecuţii, alte încercări (şi mai agresive) de marginalizare şi asasinare literară. Dacă trebuie, voi plăti, n-am încotro. Probabil că am „furat" şi mi-am însuşit prea mult din *fericirea generală* provocată de Revoluţie. Am „furat", vorba unui mare scriitor, mai mult decât îmi permitea condiţia – de veşnic perdant, de ins aşezat mereu împotriva curentului.

Nicolae Tonitza - 13 decembrie 1918

ISTORIE LITERARĂ

Al. PIRU

Eminescu Opera esenţială

Înainte ca toată opera lui Eminescu să fie publicată (nu a apărut încă volumul al XV-lea din ediţia integrală de şaisprezece volume), Constantin Barbu se grăbeşte să iasă pe piaţă la editurile reunite *Oltenia* şi *Dionysos* cu o carte de circa 200 de pagini din opera lui Eminescu, la care adaugă un studiu introductiv al său de 27 de pagini şi zece comentarii de Constantin Noica şi Emil Cioran, de 35 de pagini. Deci nu mai contează ce au făcut alţi cercetători, autori de studii despre Eminescu sau editori, ca să ştim în ce constă esenţialul Eminescu vom apela la Constantin Barbu. Chiar aşa?

Opera esenţială a lui Eminescu se compune, după Constantin Barbu, din trei secţiuni. Prima secţiune, *Panorama deşertăciunilor*, surprinde optsprezece poezii, 16 antume şi două postume (*Memento mori* şi *Apari să dai lumină*). Antumele încep cu *Veneră şi Madonă* şi continuă cu *Mortua est, Înger şi demon, Melancolie, Se bate miezul nopţii, Strigoii, Singurătate, Departe sunt de tine, Cu mâne zilele-ţi adaogi, Rugăciunea unui dac, Scrisoarea I, Glossă, Odă în metru antic, Luceafărul* şi *La steaua* (traducere din Gottfried Keller). Selecţia e severă, rămân doar 82 de pagini, cam a zecea parte din cât a scris Eminescu în domeniul poeziei. Lipsesc în mod intolerabil: *Epigonii, Împărat şi proletar, Călin (file din poveste)*, romanţele *Te duci, Adio, Ce e amorul, Pe lângă plopii fără soţ, S-a dus amorul, Când amintirile, Ce te legeni, Revedere*, celelalte patru *Scrisori* şi din moment ce s-a pus *Stelele-n cer, Povestea teiului, Veneţia.* De fapt tot ce e în ediţia Maiorescu e esenţial, ca să nu mai vorbim de postumele *Fata în grădina de aur, Miron şi frumoasa fără corp, Gemenii* etc.

Ca poet, Eminescu e aproape în întregime esenţial. Putem înlătura doar dubletele, variantele la *Mai am un singur dor*, nu şi textul de bază. Eminescu fără *Freamăt de codru*, fără *Povestea codrului*, fără *Diana*, fără *O, rămâi?*

Proza, în cea de-a doua secţiune a antologiei, e ilustrată doar prin nuvela Sărmanul Dionis şi textul intitulat de editori *Archaeus*, după noi, o introducere la romanul *Aur, mărire şi amor*, al cărui prim capitol, *Povestea regelui Tlà*, îl şi anunţă. Ca şi *Sărmanul Dionis*, romanul *Aur, mărire şi amor*, uzează de mitul reîncarnării,urmărind ce se întâmplă cu oamenii când vin în contact cu aurul, mărirea şi amorul, banii, puterea şi iubirea; cum se întâmplă atât în *Povestea regelui Tlà* cât şi în *Istoria unei lacrime* şi în capitolele următoare, unul fiind intitulat chiar de autor *Aur, mărire şi amor*, iar celelalte de editori: *Moş Iosif, Urciorul spart, Cavalerul şi femeia, Cuconul Vasile Creangă, Părintele Ermolachie, Visul unei nopţi de iarnă, Ioan Vestimie* (ultimele două intitulate astfel de autor). *Archaeus* e considerat un text esenţial de G. Călinescu, capital de C. Noica, merita să fie deci antologat.

La cea de a treia secţiune cu titlul *Fragmente esenţiale*, Constantin Barbu îl completează cum se şi cuvenea cu fragmentele *Schema cursului naturei* (mrs. 2287, 70r-75r). *Despre nemurirea sufletului şi a formei individuale* (ms. 2255 ff. 186r.-187r.), dar din păcate şi cu altele precum: *Cugetări imposibile, Archaeurs, În fiecare om universul s-opinteşte, Moartea este stingerea conştiinţei identităţii numerice*, variante ale textului de bază. Cât despre textul *Ca unda zvâcnindu-se cu greu*, el este variantă parţială la *Povestea regelui Tlà*.

Majoritatea textelor din secţiunea a treia, în număr de cincizeci, au fost extrase fără să se facă această menţiune din *Fragmentarium*, ediţie după manuscrise cu variante, note, addenda şi indici de Magdalena D. Vatamaniuc apărută la Editura ştiinţifică şi enciclopedică în 1981, ediţie care anticipează volumul al XV-lea de *Opere eminesciene*, ediţie folosită şi ignorată de mulţi, inclusiv de C. Noica, în ciuda faptului că printre reperele critice figurează şi un extras din cartea sa *Eminescu sau gânduri despre omul deplin al culturii româneşti* (1975): *Ce cuprind caietele lui Eminescu*, până şi acesta reprodus identic de Constantin Barbu, fără a se corecta numele dramaturgului tradus de Eminescu, Iarovitz în loc de Ierowitz, şi fără a se spune că fragmentul *Cultură şi ştiinţă* nu este de Eminescu, ci de Moritz Lazarus. Se ştie că Noica nu aprecia încercările de teatru ale lui Eminescu, nici proza literară şi că socotea lipsite de dinamism articolele lui de jurnale. Considera variantele la poeziile lui Eminescu rebuturi şi unele versuri simple exerciţii, mai ales cele din adolescenţă. Era de părere însă că, facsimilate aşa cum se află cele 44 de caiete manuscrise eminesciene, ne-ar pune în faţa laboratorului unui om de geniu în înţelesul deplin al cuvântului.

Voind să fie adânc, studiul introductiv al lui Constantin Barbu nu reuşeşte să fie decât pedant şi abscons. Între reperele sale bilbliografice figurează Leonard Linski cu problema referenţei (Referring, 1967), Alexius Meinong cu *Teoria obiectelor*, Jeremy Bentham cu *Teoria ficţiunilor* şi Hans Georg Gadamer cu *Adevăr şi metodă* (Wahrheit und Methode, 1960) la care s-ar mai putea adăuga Michel Foucault cu *Les mots et les choses* (1966). Citează metafizica indiană Alchidarmakosa, pe vedantistul Nagrajuna, pe poetul Amaru, pe chirurgul din secolul al XVI-lea Ambroise Paré care a scris despre inorog (dar înaintea sa, Ctesias şi Aeljanus) pe Francisco Suarez cu *Disputationes metaphysicae*, Angelos Silesius pe Leibnitz, pe Kant, Schopenhauer, Kierkegaard, Heidegger: „Pentru Platon, scrie Heidegger fiinditatea fiindului se determină prin eidos (adspectum, vedere), iată condiţia îndepărtată, historială suverană în retragerea unei secrete meditaţii, ca lumea (Welt) să fi putut deveni imagine (Bild)."

Cuvinte noi formate de Constantin Barbu din cele vechi pentru sensuri speciale, acestitate (de la acest), arheitate (de la arheu), eminescianitate, eviternitate (evit plus eternitate), funcţialitate, enstatic (de la ens, fiinţă) entitativ (de la entitate = existenţă dinstinctă, esenţă), existibil (de la exist) hemeral (de la himeră), imaginal (esenţă originară a imaginii, putere care nu dispare), deceptat (de la decepţie, iluzionat, înşelat), inceptiv, inceptivitate (începător, începătură), parusiac (de la grc. parusia = sosire, venire, a doua venire a lui Christ). Definiţie a eminescianităţii la treapta „Spiritului conceptor": „Poezia lui Eminescu nu vede lumea ca reprezentare, ci este ea însăşi, Prezenţa (ca prezenţă absentă, ca absenţă-prezentă): ea apropie în noi o anume esenţă a lumii – a eminescianităţii, Metafizica din Fragmentele lui Eminescu (secţia a treia a antologiei, n. n.), este un discurs care explică icoanele fiinţialităţii, reprezentările Fiinţei. Poezia este însă o creaţie parusiacă: în culmile apariţiei sale ea înfiinţează şi desfiinţează ceea ce nu poate ex-plica metafizica. În metafizică Eminescu a căutat un Ens pus, dezbrăcat de timp şi loc şi cauzalitate. Poezia – o amantă a neantului".

Constantin Barbu, s-ar putea spune în acelaşi spirit „conceptor", este o caricatură heideggeriannoicistă a esenţei poeziei lui Eminescu.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Un roman care s-ar fi putut numi Speranţa

Epuizarea în numai câteva zile a celei de a treia ediţii din *Balanţa** situează romanul lui Ion Băieşu în vârful topului celor mai citite cărţi româneşti contemporane. Concomitent cu apariţia romanului în librării, a fost difuzat în reţeaua cinematografică, filmul cu acelaşi titlu după un scenariu elaborat de Lucian Pintilie. Cu toată stima pe care i-o port cunoscutului regizor, nu mă pot opri să observ că aportul lui Ion Băieşu în această problemă a fost decisiv şi că ne aflăm, mult mai exact spus, în faţa unui decupaj regizoral decât a unui scenariu propriu-zis. Textul scriitorului (care ar fi împlinit în aceste zile numai 60 de ani), dincolo de două exemple, este respectat cu desăvârşită scrupulozitate, iar Lucian Pintilie, în situaţii care, însă, nu implicau prezenţa mijloacelor mass media, a recunoscut acest fapt.

Absorbirea de către masa cumpărătorilor, atât de rapid, a noului tiraj, cu siguranţă nu ultimul!, semnifică, dacă e să punem cifra în valoare absolută, întoarcerea publicului cititor spre literatura bună, marginalizată mai bine de trei ani de apetenţa editorilor pentru titlurile cu iz comercial.În acest domeniu inflaţia (de prost gust, exhibare, erotism, autori străini de succes îndoielnic) a fost în sfârşit stopată.

Dificil de aşezat într-o tipologie – de la construcţie, derulare narativă, formulă artistică, oralitatea expresiei, şi până la personaje, totul se opune „regulilor" consacrate ale genului – romanul are o densitate epică remarcabilă şi dă sentimentul că acţiunea e greu de urmărit. Stilul nu priveşte procedee artistice ale deceniului nouă în care inerţiile de creaţie literară erau depăşite prin tehnici de camuflaj. Lipsit de orice tentă de experimentalism (formulă agreată de mulţi autori ai momentului), neimplicat în nici un fel în schismele teoriei scriiturii, *Balanţa* e scris la ...limită. Nu-i vorba de o limită care frizează „tranşeele" subconştientului sau forţarea simbolurilor prin suprasens, nu e nici invitaţie la lectură pe principiul opoziţiilor care îi solicită cititorului inteligent „duplicitatea".

Prozatorul nu procedează, adică, asemenea unui sacerdot care oficiază când scrie, sau unui arhitect ce clădeşte, după un plan prestabilit, cărămidă cu cărămidă, etaj cu etaj, detaliu cu detaliu, edificiul dinainte proiectat. Cu toate acestea, împotriva celor dispuşi să constate doar simplitatea discursului epic, lectura în linie nu e productivă. Beneficiul e dat de numeroasele deziceri de la firul epic central împânzit mereu de alte acţiuni, prezentate frust, cu nerv, cu marea sa subtilitate artistică, în care apar personaje importante în stabilirea privirii de ansamblu. Personajul lui Ion Băieşu nu e marcat de destin ci de imprevizibil. În perioada în care a fost creată *Balanţa*, romancierii noştri îşi drapau eroii în destin iar cei mai puţin abili ne lăsau, în mod involuntar, impresia că aceştia ştiu totul despre acţiune comunicându-ne, graţie unui minim efort, punerea lor în tramă. Eroii lui Băieşu vor să înţeleagă ce anume trăiesc. Dar nu vor să cunoască asta dinainte. Nu pare, de aceea, mai mare bucurie – şi aici trebuie semnalată puterea de disimulare – decât aceea a unui erou care îţi deschide uşa fără să te avertizeze cum o să evolueze. Astfel de personaje care abundă în *Balanţă* devin fără excepţie acaparante prin povestea existenţei lor în timp ce suspansul e atât de bine dirijat încât efectul decameronic al derulării naraţiunii, terifiantul, spasmul de mizerie se estompează sub vraja trăirii autentice, a adevărului. Alături de Mitică Bostan şi Nela Pop, protagoniştii întâmplărilor din *Balanţa*, pitorescul inundă, nu întâmplător, pagina. O prinţesă e căsătorită cu un ţigan. Copilul lor, supradotat, le-ar putea pricinui necazuri de nedescris, motiv pentru care cer Nelei, profesoara lui, „să nu-l mai scoată în faţă". Un economist de geniu descoperă o mare fraudă dar mafia locală îl ucide cu concursul logodnicei sale (presupus a fi mută). Titi, bolnav copt, moare pe masa de operaţie, lăsând într-un caiet râvnit de omniprezenta securitate, precepte şi utopii de sfârşit de mileniu. Relatarea despre inundaţii şi călătoria cu trenul e din toate punctele de vedere crâncenă. Prin astfel de episoade, aparent rupte de cursul acţiunii, Ion Băieşu insinuează antinomia din amalgamul existenţei cotidiene. Normalul şi anormalul circulă unul într-altul, schimbându-şi funcţiile. Este marea capcană a romanului iar printre cheile pe care autorul ni le dă se află şi cea din jurnalul lui Titi unde în 1985 (data apariţiei primei ediţii, cenzurate) cititorul putea lectura fraze de genul acestora: „Toate marile evenimente ale omenirii au fost declanşate de către nebuni, majoritatea lor fiind mediocri ca intelect. În mod sigur sfârşitul acestei lumi, adică al acestei civilizaţii, va fi opera unui bolnav mintal care va avea ambiţia să nu moară singur, ci cu încă câteva miliarde de semeni împreună".

Spre deosebire de proza majoritară din acea perioadă, în *Balanţa* acţiunea prevalează analizei, preluându-i toate funcţiile inclusiv pe cele artistice şi civice.

Nicolae Tonitza - Case vechi la Iaşi

Comentariile sunt, de aceea, de prisos iar transparenţa apropiată de absolut. Imprevizibilul fiecărei noi întâmplări, stilul voit neutru, simplu, enunţiativ, se opun cu o eficienţă indiscutabilă artificiilor teoretice. Ne aflăm în faţa unei opere deschise ce refuză experienţa genului criptic, uneori mai de nepătruns decât miezul sâmburilor fără miez.

Dintre eroii lui Băieşu se impun în *Balanţa* doi: Mitică Bostan şi Nela Pop. Primul este indiscutabil un alter ego al scriitorului. El apare şi în *Mere roşii* care, ca şi *Balanţa* a fost transformat în scenariu cinematografic. Autorul strecoară episoade din viaţa sa în biografia lui Mitică. Acesta devine o marotă a lui Ion Băieşu având ca rezultat o complicitate flaubertiană între aspiraţiile autorului şi personajul său. Unda autobiografică e foarte puternică şi nu trebuie ignorat că, pe linia întregii literaturi a lui Ion Băieşu, Mitică este un cavaler „pe dos" al vehemenţei, un justiţiar diurn, cum a fost şi prozatorul prin vocaţia sa artistică. Nela este în schimb pandantul eroului masculin, născută parcă din tâmpla acestuia. Ea este o oglindă a aspiraţiilor eroului cerându-i prozatorului să ţină cont de „fantasmele" lui Mitică. Nela este de o perfecţiune desăvârşită (Ion Băieşu o spune ades, dar se fereşte să pronunţe cuvântul frumuseţe care, vorba ardelenilor, „; e trecătoare"). Fapt demn de reţinut, îi plac bărbaţii cu umor şi originalitatea dusă la nebunie, acei fanatici în stare să facă ceva imprevizibil pentru o idee. În această lume cenuşie în continuă şi imprevizibilă mişcare ea are un temperament de luptător, avid de istorii şi întâmplări excentrice. Asistăm, prin intermediul celor doi, la cea mai necruţătoare şi obiectivă plonjare în straturile lumpenului autohton, unde legile bunului simţ ale moralei sunt înghiţite de poncifele unei societăţi malformate care continuă să trăiască asemenea unui organism bolnav cu funcţiile vitale încă nestinse. Componenta justiţiară nu poate avea de aceea finalitate.

Balanţa conţine şi o altă importanţă „temă", care ar putea deveni o dată cu trecerea timpului şi degradarea efectelor conjuncturale, tot mai importantă în relieful valoric al cărţii. Ce e viaţa? Ce e sufletul? De la ce vârstă are omul gîndul morţii? Iată întrebări care frământă conştiinţa personajelor. Ca şi cum ar fi ieşit pentru o clipă din isteria colectivă prezentă în fiece pagină, eroii lui Băieşu se întreabă cutremuraţi de rostul existenţei lor pe pământ.

Cei ce vor citi *Balanţa* cu atenţie îşi vor da seama că un al doilea titlu posibil al romanului, ar fi fost *Speranţa*.

Lucian CHIŞU

* **Ion Băieşu, *Balanţa*, Editura „Nemira", Bucureşti 1992.**
Cu o prefaţă de Eugen Simion şi o postfaţă de Radu Băieşu.

INFORMARE

asupra romanului „Balanţa" de Ion Băieşu, Editura Cartea românească

Publicarea acestui document privind „raportul de cenzură" al romanului „Balanţa" a fost posibilă prin amabilitatea domnului Virgil Niţulescu de la Direcţia *Memorie culturală* din cadrul Ministerului Culturii - păstrător, iată, al acestor triste dovezi de imixtiune în creaţiile literare dinainte de 1989.

Scriitor cu o bogată activitate, excelând îndeosebi în proza scurtă (povestiri, schiţe, foiletoane, dintre care unele au constituit baza unor adaptări cinematografice) şi în dramaturgie, Ion Băieşu încearcă prin actuala sa carte, „Balanţa", să realizeze un roman pe teme de etică contemporană. Ca şi în cazul cunoscutelor sale povestiri sau piese de teatru, autorul abordează în roman o serie de aspecte negative din viaţa socială şi din comportamentul oamenilor, prezentate de cele mai multe ori cu ironie şi sarcasm, satira fiind modalitatea artistică folosită de regulă de autor în toate scrierile sale. Practic romanul se susţine mai ales prin dialogurile vii şi pline de vervă, prin evenimentele şi întâmplările relatate, autorul fiind mai puţin preocupat de analiza situaţiilor sociale abordate, de psihologia personajelor sale.

În centrul acţiunii se află doi tineri: Nela Pop, absolventă a facultăţii de filozofie-psihologie, plecată în provincie, să-şi ia în primire postul de profesoară, şi tânărul medic Mitică Bostan, chirurg de valoare la spitalul din localitate. Oameni cinstiţi şi curajoşi, intransigenţi şi direcţi până la violenţă, gata în orice moment să-şi asume riscurile opunându-se, prostiei, abuzului, corupţiei şi răutăţii, cei doi tineri – după ce parcurg o serie de întâmplări şi situaţii palpitante – îşi dau seama în final că-i leagă numai modul generos şi responsabil de a privi viaţa, dar şi un sentiment profund de dragoste.

Autorul satirizează în acest roman numeroase aspecte negative din viaţa cotidiană, extrase din diferite medii sociale (corupţie la spital, formalism şi indiferenţă la şcoală, huzureală şi viaţa îmbelşugată la nivelul autorităţilor locale ş. a.). „Balanţa" înclină pe rând fie în defavoarea, fie în favoarea celor care luptă pentru echitate socială, romanul proiectând în final o lumină de încredere asupra viitorului (tinerii ies victorioşi în confruntările lor cu personajele negative, bandiţii sunt prinşi, primul secretar face dreptate).

Romanul a fost citit în ultima formă şi la Direcţia literaturii şi publicaţiilor, care a discutat cu editura necesitatea eliminării unor aluzii ironice, exagerări nemotivate, formulate de unele personaje. Pe această bază au fost scoase din roman pasaje şi chiar pagini întregi în legătură cu următoarele situaţii: presa care informează unilateral, promovarea în funcţie după origine, trimiterea în străinătate condiţionat de avantajele statului, bănăţeni evacuaţi în Bărăgan ca titoişti, canalul Dunăre-Marea Neagră cimitir al intelectualilor în anii' 50, securişti strecuraţi printre adventişti, situaţia grea a ţăranilor în C. A. P., cozi la alimentare şi datoriile externe ale ţării, sporul demografic al populaţiei, schimbarea legilor de la o lună la alta, elevi care violează profesoarele şi bat pe profesori, ţiganii care ne vor copleşi numeric peste cincizeci de ani, aprobarea de emigrări pe valută, ironizarea ofiţerilor de miliţie, Cântarea României.

Textele au fost eliminate.

În acelaşi timp, au fost menţinute în roman unele pasaje, recomandate a fi eliminate: stalinismul care a distrus valorile (p. 106), situaţia dificilă a ţărănimii noastre, unele neajunsuri ale colectivizării (p. 195-196)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ION BĂIEŞU

FRAGMENTE DE JURNAL

Miercuri – 8 ianuarie

La Craiova l-am reântâlnit, după mulţi ani, pe D..., activistul bătrân ieşit la pensie. Îmi povestea că s-a reîntors în sat, într-o vizită la ai săi. Rudele, care în '49 s-au înscris în colectivă, la îndemnul său, vin să-l întrebe: „Măi Gheorghe, ce ne-ai zis tu atunci, de ce ne-ai împins, că uite unde-am ajuns, de n-avem de nici unele, luăm pâinea de la brutărie şi parcă-i din pământ, nu din făină." D... îmi zice că nu mai are de gând să mai calce prin satul lui până la sfârşitul vieţii. „Mie – îmi zice el, nu mi-a plăcut să mint. N-am putut, aşa am deprins de la părinţii mei."

Ce-mi mai zice D...: Că era un bătrân în sat, în vremea colectivizării care îl întreba: de ce ţineţi voi, mă, şedinţele noaptea? Oamenii cinstiţi se adună ziua. Numai cei care au gânduri rele se adună pe întuneric.

Cum a fost el anchetat după şedinţa în care a spus adevărul despre situaţia satului, de zece ori, de Dăscălescu. Nu înţelegea deloc o întrebare: cine te-a învăţat să zici ce-ai zis? Abia pe urmă s-a dumirit. Îi făcuse o vizită lui Gheorghe Apostol, care-i ceruse nişte coniac de Segarcea pentru străinătate.

Joi – 9 ianuarie 1986

— Ajuns la Braşov, am văzut „Vinovat fără vină" de N.A. Ostrovski, jucată fără patimă, fără patos, fără aplomb, adică sictirist, alb. Piesa pare desuetă, vag penibilă, o melodramă oarecare. Am ajuns la concluzia că mai toţi clasicii trebuie luaţi la mână din când în când. Aşa am făcut acum zece ani cu Cehov şi mi s-a părut la fel de zdrobitor ca la prima lectură.

— Citesc dintr-un jurnal filosofic al lui Noica publicat în '41. Filosoful pe care-l admir astăzi cu atâta fervoare mi se pare la începuturile sale cam superficial şi lipsit de rigoare. Dar ceea ce mi s-a părut cu totul şi cu totul străin de firea sa (atât de sobră) era... liric, scria chiar versuri. El care, azi, aproape că i-e ruşine să vorbească despre legăturile sale cu literatura. În aceeaşi publicaţie citesc două articole. Unul despre ireversibilitate – în care ni se spune că, teoretic, timpul poate fi reversibil. Cum? Greu de explicat. Când? Probabil niciodată. Dar, *teoretic*, e imposibil. Tot e ceva, tot e o speranţă, o mângâiere.

Celălalt articol se ocupă de structura vidului. Vidul este totuşi, ceva concret, material. Cu alte cuvinte, este imposibil de scăpat vreodată şi în vreun fel de materie. Materia e pretutindeni şi peste tot. Vidul e, de fapt, ticsit de o mulţime imensă de electroni cu energie negativă. Un fel de antimaterie. Deci, nimicul nu există!

O altă concluzie a autorului despre infinit: nu se pot face calcule şi previziuni teoretice pornind de la valori infinite, adică fără un punct de sprijin. (Secretul infinitului îl vor descoperi deci, doar matematicienii, mă întreb).

O veste bizară: fotbalul ajută şi el ştiinţa şi dă idei. Lovirea mingiei în modalitatea numită „foglia secca" (adică cu partea exterioară a labei picioarului, obligând mingea să se învârtă în jurul ei când zboară prin aer) a dat o soluţie constructorilor de dirijabile. Ca să vezi!

Francezii au un dicţionar al prostiei, adică al enormităţilor care s-au spus de-a lungul timpurilor chiar şi de către oameni celebri.

— Ce-ar putea fi în stare să facă unii pentru a intra în cartea recordurilor „Guinness Book of World Records"? În Franţa, un sat întreg de recordmani – dorinţa de celebritate (schiţă) – Ce recorduri să inventeze! Unul şi-a mâncat soţia de vie, altul şi-a mâncat o mână. Unul şi-a pus automobilul în maşina de tocat etc.

Sâmbătă, 11 ianuarie 1986.

Pentru roman de folosit în întregime povestea din „Vinovatul", cu vărul Gh. Mihalache şi cu cei trei băieţi ai lui Băescu. De refăcut documentaţia cu alegerile din '46 şi începutul colectivizării.

Pentru „Regina Lear" – Principiul ei: poartă-te în viaţă ca şi cum cineva foarte drag, la care ţii foarte mult şi a cărui părere despre tine contează cel mai mult, te-ar privi tot timpul. „Adică Dumnezeu?"

— „Poate fi şi Dumnezeu, dar pentru mine era el, iubitul şi soţul meu."

— Dezamăgirea că el nu s-a purtat pe măsura dragostei ei. Dar de ce să fim egoişti? De ce să cerem răsplată pentru dragostea pe care o purtăm cuiva?

Asta e, de fapt, sursa celor mai multe din dezamăgirile şi suferinţele, această pretenţie absurdă.

— Pentru roman: rezistenţa unui grup de ofiţeri în munţi. Gheorghe Mihalache ajunge pe acolo, dar pleacă – vede că nu au şanse.

Z..., băiatul gazdei din Braşov, de 14 ani, are nişte mâini enorm de lungi, îi ajung aproape până la genunchi. Când merge, pare o maimuţă.

Luni 13 ianuarie 1986

— Recitind nişte amintiri despre Marin Preda (a se reciti „Cel mai iubit dintre pământeni"!), mi-am amintit ce mi-a răspuns el într-o noapte, pe aleile grădinii de la Mogoşoaia, când eu l-am întrebat de ce nu vrea să fie preşedinte al Uniunii Scriitorilor: „Mon cher, mi-e frică de festivităţi. Ce fac eu în caz că trebuie să ţin o cuvântare la înmormântarea nu ştiu cui, obligat de funcţie? Ştii ce fac? Leşin şi mă fac de căcat."

— Un amic din Braşov, la care şedeam în gazdă, cu prilejul unei mici vacanţe de iarnă, m-a dus să vizitez uzina de şuruburi la care lucrează (vizită clandestină, m-a prezentat portăresei ca fiind tatăl lui). Era noapte, în schimbul trei. Lucrau mai mult femei, unele gravide, în condiţii mizere (frig, fum, gaze, zgomot teribil). Oamenii erau încă sub impresia morţii a şase muncitori necalificaţi, care descărcau materiale dintr-un vagon. Ei s-au adăpostit într-o cameră de odihnă a magaziei, unde au făcut foc cu cărbuni ca să se mai încălzească, au adormit şi-au murit toţi, asfixiaţi. Prima măsură a direcţiei, după ce au fost descoperiţi morţii: a zugrăvit încăperea, întrucât urmau să sosească autorităţile la faţa locului.

Marţi 14 ianuarie 1986

— Ieri, o benzinăreasă îi relata colegei sale că o nepoţică a sa de 4 ani a fost găsită bolnavă de... blenoragie. De unde a luat-o? De la grădiniţă.

— Ideea de schiţă... „Cine se scoală de dimineaţă" (despre turnătorul care toarnă primul, din spaima de a nu fi turnat el, de alţii. Şi ca să fie şi mai sigur, îi toarnă pe toţi cei care crede el că ar fi în stare să-l toarne pe el – inclusiv pe nevastă-sa. Partea cu nevasta de făcut astfel încât să reiasă clar că-şi acoperă propriile măgării.

Fotografii din 1968

IAR TELEMEAUA...

La primul congres din viaţa ei a nimerit absolut din întâmplare. Trecea pe bulevard, era îmbulzeală la o uşă, s-a aşezat şi ea la rând (credea că se vând chiloţi cu zodiac) şi s-a pomenit în sală. Era un congres al puitorilor de şaibe. N-a înţeles prea bine ce se discuta acolo, dar în pauză, luată de şuvoiul mulţimii, s-a îmbulzit şi ea spre bufet. Un burtos, în spatele ei, tot încerca să-i ceară părerea despre garnitura FR24c. A ridicat din umeri, cu ochii la o roată de caşcaval.

Atât i-a trebuit burtosului. S-a dezlănţuit într-o fulminantă diatribă împotriva respectivei garnituri. Au plecat apoi împreună la hotelul unde era el cazat. Trei zile, cât a ţinut Congresul, l-a stors de ultimul bănuţ pe burtos. Ba, l-a făcut să se mai şi împrumute de câteva mii de lei, ca să-l lase să plece acasă.

La al doilea Congres, peste zece zile (un congres al specialiştilor în faianţa „Nuci pe malul mării") a cunoscut doi specialişti. Un inginer din N., taciturn, pământiu la faţă şi suferind de insomnie şi un tinerel, tehnician într-o comună cu gârla în centru, plin de iniţiativă şi divorţat a doua oară. Inginerul i-a cumpărat un set de farfurii libaneze, iar tehnicianul a vrut s-o ia de soţie. A aruncat cu farfuriile libaneze după tehnician.

Apoi, totul a intrat în rutină. Cum aproape săptămânal avea loc câte un congres, şi-a organizat în aşa fel intrările încât să se apropie mereu de cei din comisiile de organizare. Şi reuşea mai întruna. O singură dată a întrebat-o o fetişcană dacă are invitaţie, dar a fost suficient să-i şoptească: „Puicuţo, ţi-ai calculat bioritmul pe săptămâna aceasta?" că fata a înghiţit în sec, arătând cu capul undeva în stânga. Acolo era El. Dintr-o privire s-au cântărit până la ultima genă, cea în care se-ascunde personalitatea.

Zâmbind, El s-a apropiat şi a prins-o matern pe după umeri. „Doamnă, i-a şoptit El, vom colabora de-acum înainte. Principial şi fără inhibiţii".

Alături de El a făcut pasul spre congresele internaţionale, care aveau loc cam două la trei luni. Altă lume, altă problematică, orizont infinit. Şi El era ca lacrima de curat. Un cent nu punea deoparte. Totul împărţeau frăţeşte. Până într-o zi...

Ziua când, la Tulcea, se închidea cel de-al doilea Congres internaţional al interpreţilor la solz de peşte. La reuniunea finală, El, luat cu băutura, s-a apucat să-şi depene biografia unui reporter de la televiziunea senegaleză. A vorbit o oră şi zece minute, o peroraţie aiurită, ce spărsese petrecerea, toţi ascultau cu gura căscată spusele lui, iar bieţii translatori, livizi şi cu ţurţuri pe sprâncene, îşi storceau ultimele rezerve ale fanteziei spre a traduce orice altceva decât spusele lui.

Noroc că ea şi-a dat seama de dezastru la timp. Şi-a făcut cruce, a luat aripa de rechin cu care solistul din Peru câştigase menţiunea juriului şi dusă a fost. S-a oprit abia peste trei zile, într-o comună din Nord, la o mătuşă care cultiva pojarniţă. A rămas acolo, a moştenit-o, s-a măritat şi toate celelalte.

Mai în fiecare lună participă acum la diverse reuniuni internaţionale (congrese, târguri, simpozioane, lansări de cărţi etc) ale cultivatorilor de pojarniţă.

O singură dată s-a mai întâlnit cu El. Întâmplător în Corsica, într-o simigerie. Spăla geamurile, cu vechea lui distincţie. S-au privit îndelung. Nu-i stătea rău în salopeta maronie. Părea chiar mai şarmant decât odinioară.

— Credeam că n-o să te mai realizezi niciodată, murmură ea.

— Ehei, a oftat El. Dacă ai şti câte idealuri am îngropat în mine...

— Mai bei? şopti ea.

El înclină abătut din cap.

— Şi la noi, continuă femeia, ai auzit, cred, că după Revoluţie s-a scumpit toate. Ţuica urcă spre cinci sutare. Iar telemeaua...

Ioan LĂCUSTĂ

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DISTRIBUȚIA A FOST URMĂTOAREA

Se înțelege de la sine că blocul BX 14 CE 24 MC de pe alee începe să se trezească la viață. Zidurile groase, stătute, afectate aburesc o dimineață călduroasă. Pomii prăfuiți aruncă mici pete de întuneric pe bordură. Pisici mari, galbene, albe și negre cu dungi, țâșnesc și mișună la vedere.

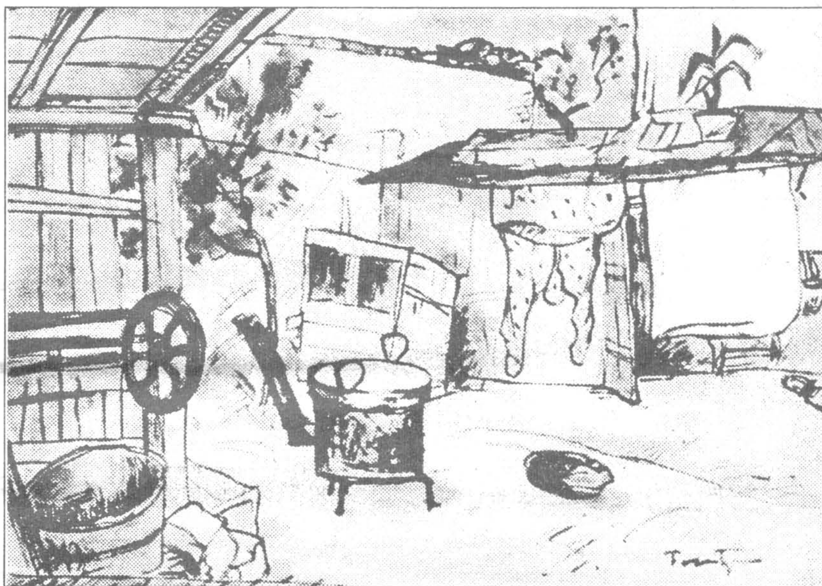
Orice activitate, și chiar viața însăși comportă o doză de incertitudine. În 1946, în Franța, a fost creată „Centrala riscurilor" pe lângă Banca Națională. Centrala primea un raport lunar cu privire la creditele deschise și la creditele utilizate de diverse întreprinderi. În cazul descris de noi, dimineața începe la șapte iar primul semn de viață demn de reținut este zgomotul unui hârdău golit în metalica pubelă cu capacul stricat din spatele scării. După câteva zeci de secunde, apare în prim-plan, trăgând aerul în piept, ca o datorie socială, un bărbat îmbrăcat într-un trening gros, galben cu dungi albastre. Cu pași mari coboară scările, se oprește și se întoarce fulgerător spre cutia poștală. Din hol. Încântat o deschide. Scoate o scrisoare. O deschide și pe aceasta. Trece insensibil de la conținutul profitului la legitimitatea lui. Profitul remunerează diverse elemente pozitive disparate. Profitul este recompensa spiritului de inițiativă. Cu simțurile prea puțin derutate, cântărește oportunitatea situației sale de întreprinzător particular. Se împiedică de ultima treaptă, scapă plicul, îl ridică ajutat de zâmbetul unui alt tânăr, cu o găleată de gunoi în mână și puțin derutat începe să alerge ritmic și pe loc. Apoi, foarte firesc, încep să se audă tocurile înalte ale unei femei răpăind pe trotuar. Urmează păsările aciuite prin singurul pom uscat din fața locului de joacă și de parcare din fața scării. Sau poate astea să fie primele zgomote?

Cert este că, pe la opt fără un sfert, urmează pașii furișați ai locatarului de la ultimul etaj spre blocul alăturat (nu-l putem vedea, este dincolo de solar) și asta imediat după ce un bărbat cu servietă a ambalat motorul unui BMW aflat aici, în fața scării, ca o statuie, ca o consecință durabilă a unei investiții de câteva luni în străinătate. Trec apoi copiii către școala din spatele blocului. Ei poartă, toți, blugi, tricouri cât mai colorate și pantofi depeșiști. Ei „decolează" (fază de dezvoltare a unei economii marcată de apariția automatismelor de creștere, noțiune pusă în lumină de economistul american Rostow) și, ca un pepene. Se deschid geamurile și tocmai atunci aerul pântecos năvălește pe alee. La aceeași oră, locatarul de la etajul unu cântă arii din opere.

Pe la orele două, după-amiază, se aud zgomote de farfurii și de tacâmuri, precum și țipete de mamă. Uneori se adaugă, la spălatul vaselor, pe lângă detergent și câte o dramă. Bloc mic (P+4, o singură scară), drame mici.

Între două și trei, copiii din blocul vecin, la table: Măinescu, Ivănescu, Ghețu (o sută de lei partida, învingătorul la masă). Deseori, scoțându-și capul de sub hubloul propriei capote, tânărul zâmbitor mai oferă câte o pasă.

Pe la orele șapte apar în vizită un bărbat, o bătrână, o femeie grasă și un copil greoi. Toți aceștia coboară dintr-un Renault 21, închid grijulii portierele și urcă până la etajul patru la familia care

Nicolae Tonitza - O curte

făcut, întârzie la prima oră de curs.

Pe la zece pleacă spre piață gospodinele indiferente. Puțin mai târziu pleacă bine parfumate și bine vopsite tinerele soții. Spre orele unsprezece începe să cânte la pian fata lui Țone, acompaniată de zgomotul perdelelor metalice ale magazinului amenajat la parter, într-un apartament, magazin numit simplu – „Hilton".

Domnul cel chel și domnișoara cea efilată și blondă sosesc pe la orele douăsprezece și se duc cine știe unde. Poate la una din familiile Orheianu.

Pe la unu după-amiază se aud farfurii, tacâmuri și țipete de copii. Se așează masa, fără șervet, direct pe mușama: farfuria plată, deasupra ei farfuria adâncă, cuțitul în stânga și furculița și lingura în dreapta! Meniul: antreuri (brânză, parizer, roșii, ardei), borș de cartofi, mușchi de vită la cuptor, fața blocului (Alecu, Mihăiță, Theodor, Sabina și Iuliu) se joacă de-a v-ați ascunselea. Pe la trei încep campionatul de nasturi. La trei și jumătate părinții îi cheamă odios în casă.

La patru fără ceva apare în maiou și în pantaloni kaki domnul cel chel și cu burtă (asta se poate desluși abia acum). Apoi, într-o campanie episodică de jumătate de oră coboară bărbosul de la doi, medic pediatru prin vocație, întinzându-i o țigară domnului cu chelie și spulberând liniștea cu ajutorul unor zaruri aruncate într-o cutie de table. La ora patru punct coboară tânărul de la trei, care ridică pedant capota Oltcit-ului argintiu metalizat și, cu totul justificat, începe să trebăluiască sub ea.

La orele cinci, copiii umplu solarul jucând volei printre mașinile parcate în solar, printre cele două bănci jerpelite, singurul carusel și conducta pe care domnul cel chel schimbă adversarii din locuiește la etajul patru. Și care are o frumoasă curte amenajată în balconul acoperit cu geamuri. La aceeași oră se deschid ferestrele de la mansardă unde locuiesc doi tineri pe care nu-i vede niciodată nimeni. Un aer erotic, frenetic, trepidant, arid, violent, transpirat ușor și liniștit inundă aleea.

Din punct de vedere social, blocul conține apartamente proprietate particulară și treizeci de procente persoane până la douăzeci de ani. Celelalte șaptezeci de procente sunt ocupate de persoane a căror vârstă depășește uneori douăzeci de ani.

La subsol locuiește Olimpia, care face dese vizite protocolare în apartamentele de pe scară. Ea fiind menajera și păstrătoarea cărții de imobil.

La orele opt, toată scara răsună de artificiala muzică a „Actualităților".

Pe la orele nouă, începe scandalul în apartamentul de la etajul doi. Așezat pe marginea balconului, unul dintre copii își leagănă picioarele într-un ritm numai de el știut. Celălalt forează cu lingura un tunel, pornind din dosul șifonierului până la baie.

Pe la zece, la etajul trei, nu se știe de ce, se cântă în grădină un jazz de bună calitate. La aceeași oră, perdelele metalice ale magazinului amenajat la parter se lasă, ca niște... ia, ca niște... pleoape îngreunate de somn! Morfolind liniștea, la orele unsprezece vecinul de la etajul unu atacă „nessun dorma". Spre miezul nopții, neschimbându-și obiceiul, se furișează pe scară locatarul de la ultimul etaj. Tot atunci, atractiv și agale, răsună o muzică languroasă la mansardă.

După miezul nopții coboară, însoțiți de două persoane în papuci de casă (un bărbat și o femeie), un alt bărbat, o bătrânică, o femeie grasă și un copil greoi. Toți aceștia se pupară rezonabil în fața scării după care primii doi, în papuci de casă, fac semnul aerisit cu mâna iar ceilalți își asigură dobândirea unui semn confortabil și capitonat în Renault-ul 21, albastru metalizat.

„Valorile carcateristice ale familiei (contemporane) întemeiază un stil de viață distinct de cel al familiei tradiționale: autorității i se substituie, ca valoare focală, cooperarea. Ea este susținută de valori ca: egalitate, schimbare, comunicare, valori care statuează recunoașterea de către membrii familiei a demnității celorlalți și a propriei demnități, ceea ce are, drept consecință, substituirea tendențială a relațiilor ierarhice întemeiate pe demnitate cu relații de colaborare care afirmă calitatea de persoană a fiecăruia dintre membrii săi, îndreptățind caracterizarea familiei contemporane în opoziție cu cea autoritară, tradițională, ca familie democratică (Russel B., Aron R.) Desigur, în modalități și cu ponderi diferite, *dragostea* intervine ca un liant al grupului familial în orice tip de familie. Consistența acestei valori este dependentă însă de integrarea sa în configurația de valori caracteristică fiecărui tip de familie".

Nicolae ILIESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DESFACEREA GUNOAIELOR

(continuare din pag. 5)

TABLOUL VII

Acelaşi decor. Adjunctul şi Şoferul trebăluiesc la maşină.

PERPELEA: Eu m-am despărţit de-a mea din cauza unei liste.

FEMEIA BRUNETĂ: Erai pe lista neagră?

PERPELEA: Nu, eu nu. De fapt, nu chiar listă, era o listuţă. Ce e asta? îi zic. Şi ea: O listuţă. Erau pe ea cam vreo sută de bărbaţi, cu data exactă. Ce m-a enervat cel mai mult e că în dreptul unora scria: „Persoană necunoscută".

BRUNETA: Formidabil. Anonimi.

IRINA: Masa anonimă.

PERPELEA: De exemplu: Azi 19 aprilie, xy persoană necunoscută.

BRUNETA: Era un fel de calendar solar?

PERPELEA: Da şi ba.

BRUNETA: Asiro-chaldeenii construiau nişte cadrane imense de piatră, pe care îşi notau tot felul de chestii.

PERPELEA: Atunci se scria mai puţin. Se imprima mai greu, că, de, piatră.

BRUNETA: NU, dar vreau să spun...

PERPELEA: Ce e cu lista asta, am întrebat-o? „O listuţă", zice.

BRUNETA: Astăzi toţi vor să scrie şi să publice. O adevărată inflaţie.

IRINA: Ia mai tacă-vă fleanca. A sosit momentul!

POTOLEA: A spart buba?...

PERPELEA: Dacă nici acum nu ne dau nimic, mă plâng în scris...

ADJUNCTUL: În ce constă invenţia? (*Radios*) Ghiciţi?

BRUNETA: În ce?

ADJUNCTUL (*Şi mai radios*): În timp ce maşina se descarcă... pe partea asta, se umple pe la coadă.

BRUNETA: Cu ce, cu tărâţe?

PERPELEA (*Isteţ*): Perpetuum nobile?

ADJUNCTUL: ... se cufure pe aici... (*arată*) şi pe dincoace... îmbucă. Da, pe aici ceilalţi vor depune, vor tot depune...

BRUNETA: Ce? Tărâţe?

PERPELEA (*Bănuitor*): Care ceilalţi?

ADJUNCTUL: Cei din Strada Semicercului Vechi. Până acum făceam două drumuri, pricepeţi? Încărcam aici şi descărcam dincolo, la ei. Încărcam Semicercul Vechi şi-l goleam aici. Acum procesul tehnic s-a... simplificat cât ai zice peşte.

PERPELEA: Ei, drăcie...

BRUNETA: Deci în loc de-un singur cârnat, doi cârnaţi. Două cozi.

ADJUNCTUL: Fie că primiţi, fie că daţi bunuri... (*Către Şofer*): Şefule!

ŞOFERUL: Gata! (*Intră în cabină. Hârâială, cârâială, mârâială de motoare*).

O VOCE: Se varsă nişte nutreţ de vite.

ADJUNCTUL: Chiar şi ultimul pesimist poate să-şi umple buzunarele.

(*Se restabileşte coada cu îmbrânceli*)

PERPELEA (*Ajuns primul lângă maşină*): Domnule, nişte liţă (*Gâfâie*)

ŞOFERUL: N-avem. Altul.

PERPELEA (*E îmbrâncit din spate*)

O VOCE: Ce ne ţii aici şapte ceasuri?

BRUNETA: Eram prima şi... Nici porcii nu se-nghesuie aşa la troacă, iertaţi-mă. Mi-aţi rupt sutienul... daţi-mi nişte... boia!

O VOCE: Parcă n-ai fi destul de boită...

ADJUNCTUL: Staţi. Staţi. Nu merge chiar aşa. (*Către şofer*) Sistarea. Uitasem de ceilalţi.

ŞOFERUL (*Oprind motorul*): S-a făcut. Am sistat automat.

ADJUNCTUL (*Către mulţimea perplexă*): Aşadar – după ceilalţi.

DAN: Noi?

ADJUNCTUL: Somaţi-i să depună putreziciunea.

BRUNETA: Lămuriţi-i dumneavoastră, că de-aia primiţi leafă.

ADJUNCTUL: Ori se încarcă şi se descarcă simultan, ori plecăm cu maşina de aici. Nu putem s-o stricăm.

PERPELEA: Ce?

ŞOFERUL: Nu e clar, oameni buni?

DAN: Bine, dar poate cei de pe Semicercul Vechi nu au totul pregătit...

ŞOFERUL: Aşteptăm... (*Rumoare. Unii pleacă. După un scurt timp apar câţiva necunoscuţi. Se formează două cozi de-o parte şi de alta a maşinii*)

ADJUNCTUL (*Către cei noi*): Ce-mi veniţi aşa plouaţi?

ŞOFERUL: Zic că nu mai au... (*Apar câteva gospodine cu făraşe*)

ADJUNCTUL: Uitaţi care e saltul... Până acum umpleam maşina acolo şi-o descărcam aici...

PERPELEA: Am auzit. Şi viceversa. Ştim.

ŞOFERUL: Nu ştiţi nimic, fiindcă totul s-a reorganizat. S-a dat un suflu nou. Bagi pe aici, scoţi pe dincoace...

DAN: Acelaşi bălegar?

ADJUNCTUL: Acelaşi.

BRUNETA: Atunci, de ce atâta maşinărie?

DAN: Ca să suportăm şi aparatura...

COCA: În viaţa mea n-am văzut un circ mai prost organizat.

PERPELEA: Să recunoaştem totuşi că sunt bine intenţionaţi.

DAN: Vax! Toţi şoferii sunt nişte bestii. Te-ar călca în picioare, dar nu-i lasă întotdeauna.

COCA: Dar şi când scapă...

DAN: E o batjocură de-ţi stă mintea-n loc.

NEAGU (*Către Dan*): N-ai dreptate. Uite, mie mi s-a luat totul până la ultima zdreanţă. S-au făcut că-mi dau casă şi după aia m-au demolat.

COCA: Şi te-au trimis aici să faci propagandă.

NEAGU: Da, pentru că eu am înţeles. E greu, dar ar fi putut să fie şi mai greu.

ŞOFERUL: Toţi staţi cu mâinile-ntinse ca la pomană şi nimeni nu munceşte.

FEMEIA CU BASMA VERDE: Burghezia tot îşi mai vâră codiţa...

NEAGU: Viaţa a luat o astfel de întorsătură încât individul e absorbit de societate. De colectivitate. Totul se petrece în mulţime, sub ochii comunei primitive. Rândul – forma cea mai avansată pentru percutarea înainte. Aşa avansează şi furnicile. Una în spatele alteia. Cea din faţă are grăunţele-n gură, celelalte au sula-n coaste, cum ar veni. Rândul reprezintă într-un fel forul antic. Ce făceau romanii toată ziua? Una, două – în for. Se scula senatorul dimineaţa şi-şi zicea simplu: „Azi mă duc în for".

COCA: Noi, la fel – la foruri. (*Râsete*).

PERPELEA: Omul s-a disciplinat mai mult. Stă şi aşteaptă mai mult. Asta ca o compensaţie la viteza nemaipomenită, la fuga timpului.

BRUNETA: Fuge timpul de-i sfârâie călcâiele, dragă.

NEAGU (*Doct*): Două principii acţionează asupra cozilor moderne: Principiul dării-luării şi principiul numărătoarei din trei în trei.

PERPELEA: (*Cu oarecare jenă*): Să nu confunzi asta cu decimarea antică...

NEAGU (*Doct*): Aia era altă chestiune. Mergea din zece în zece, spune şi cuvântul decimare. Sistemul decimal, după care am luat şi noi sistemul zecimal. Se număra din dece în dece, după care am luat şi noi întrebarea: de ce? Şi pe care cădea vina...

COCA (*Speriată*): Adio?

FEMEIA ÎNALĂ: Nu e prea clar. Ce e cu cifrele astea?

NEAGU: Vă explic de-ndată. Pronunţând cifre – facem una din acţiunile cele mai importante din viaţa noastră. Născut în anul cutare, căsătorit în anul cutare, bătut în anul cutare, ziua cutare. Eliminând verbele din aceste propoziţii, vedem că rămân cifrele, care conţin totul. Care spun totul concentrat.

FEMEIA ÎNALTĂ: Concentrat pe naiba.

BRUNETA: Bia pentru tine nimic nu e destul de tare.

NEAGU: Să avem deci în vedere ambele reguli şi să ne ghidăm după ele. Să le păstrăm ca lumina ochilor. Sunt ale noastre, descoperite de noi, să le folosim cât mai raţional...

BRUNETA: Deci să stăm la coadă şi să numărăm din trei în trei.

FEMEIA ÎNALTĂ: De ce din trei în trei?

NEAGU: (*Puţin enervat*): Ei, dar greu vă mai intră în cap. Universul e tridimensional... A avut zece dimensiuni, şase s-au pierdut... Au rămas patru... A mai căzut una în sine... Acum e tridimensional...

FEMEIA ÎNALTĂ: Şi cu ce mă încălzeşte asta pe mine... Ţine de foame? Poate că era mai bine să nu fi fost tridimensional... să fi avut două dimensiuni universul ăsta. Sau zece, ca la romani.

NEAGU: Vrei, doamnă, să ne întoarcem iar la decimări în masă?

COCA: Tăceţi din gură, că e bine aşa cum e.

BRUNETA: Era o dată un moş şi-o babă care aveau şapte flăcăi. Şi de câte ori murea unul mâncat de balaur, moşul îi zicea babei: „Taci, că e bine".

(*Între timp coada s-a mai mărit în ambele părţi*)

BRUNETA: Totuşi, dacă stau să mă gândesc, noi nu suntem tocmai fericiţi. De ce?

ADJUNCTUL (*De sus*): Gunoiul vostru nu conţine destui superfosfaţi.

COCA (*Uimită*): îîî. (*Se îneacă*): M-am înecat.

FEMEIA ÎNALTĂ: Lasă, nu ne spune nouă asta.

ADJUNCTUL: Şi încă nu avem destui fachiri.

BRUNETA: Destui... ce?

FEMEIA CU BASMA VERDE: Nu ştiu, nu mă bag în chestiunea asta a fachirilor.

PERPELEA (*Tare*): Fachiri? (*Râde*)

NEAGU (*Neâncrezător*): Fachiri, noi?

ŞOFERUL: Da.

ADJUNCTUL (*Către şofer*): Tu să nu te amesteci în discuţii teoretice. (*Către ceilalţi*): Nu există pe lumea asta duşmani mai periculoşi decât fachirii.

ŞOFERUL: Asta ştiam şi eu.

BRUNETA: Că n-or fi ploşniţe.

FEMEIA ÎNALTĂ: N-am auzit niciodată de fachiri.

COCA: Sunt ăia care stau ca pe ace?

ADJUNCTUL (*Insinuant*): De ce stau ca pe ace? Aşteaptă ceva, vor să plece undeva?

NEAGU: Sunt primejdioşi. Dacă se înţeapă ni se scad din salariu.

FEMEIA ÎNALTĂ: Se infectează şi infectează toată societatea.

IRINA (*Îşi face loc mai în faţă*): E foarte interesant. Noi însă n-avem fachiri, există numai în India.

ADJUNCTUL: Aveţi dreptate. Există numai în India. Noi importăm fachiri de la Gange. Costă o groază de bani, mama lor! Şi-i distrugem.

FEMEIA ÎNALTĂ: (*Indignată*): Să şi-i deparaziteze indienii – ce ne băgăm noi?

ADJUNCTUL: Cine a zis?

ŞOFERUL: Fachirul se ascute zilnic.

COCA (*Nedumerită*): Eu nu mă dumiresc. E vorba de ăia care dorm pe cuie?

NEAGU: Dorm pe cuie, dar lor le e moale.

ADJUNCTUL: Într-o societate nu trebuie ca unora să le fie moale şi altora tare. De-aia trebuie să luptăm împotriva ăstora care o viaţă întreagă au stat ca pe puf.

PERPELEA: De-aia nu se mai găsesc cuie.

BRUNETA: Pss!

PERPELEA: Nu cuie – ace!

FEMEIA ÎNALTĂ: Pss!

PERPELEA: Bolduri.

ADJUNCTUL: Bolduri? Nu avem noi bolduri! Bine! Va să zică susţii că n-avem bolduri...

PERPELEA: Din vina fachirilor.

ADJUNCTUL: Lasă că găsim noi ace de cojocul acelor care susţin morţiş că nu avem bolduri suficiente.

PERPELEA: Eu nu ţin morţiş la asta. Poate-om avea. Fabrici de laminate se tot fac. Vezi Bîrladul, vezi... Dar când am căutat eu, n-am găsit. S-o fi întâmplat să nu se găsească atunci. Poate că era şi duminică, nu mai ţin bine minte.

FEMEIA: A fost o simplă constatare, nu o crimă.

ADJUNCTUL: Vom constata şi noi.

(*O scurtă pauză*)

NEAGU (*Pe gânduri*): Şi după ce distrugem toţi fachirii la cine ne mai dăm? Rămânem aşa în gol? O să ni se atrofieze armele, vigilenţa....

ADJUNCTUL (*Meditativ*): Poate că nu-i distrugem pe toţi aşa de repede.

NEAGU: Şi dacă-i stârpim?

ŞOFERUL: Domnule, ăştia sunt hoţi. Sunt insinuanţi, uite-aşa! Ţi se preling printre degete, tocmai când să-i striveşti ca pe nişte vipere. O s-avem mult de furcă noi cu ei. Ascultaţi-mă pe mine. Eu m-am ocupat mult cu problema fachirilor. (*Furios*) Sunt vipere!

NEAGU : Dar dacă-i distrugem, totuşi, dintr-o dată? Aşa, avem un ghinion, dăm prea tare şi...

ADJUNCTUL: De ce mă sâcâi?!

ŞOFERUL: Putem s-o luăm şi ca o provocare...

(*Freamăt mare la cele două extremităţi ale maşinii*)

ŞOFERUL (*Se deplasează la coada din dreapta*): Aţi adus tot ce era de lepădat?

COR: Daaa!

ŞOFERUL (*Trece la coada din stânga*): Sunteţi gata să primiţi marfa?

COR: Daaa!

ŞOFERUL: Atunci vom proceda la desfacerea gunoaielor.

NEAGU: Nu. Nu sunt gata.

ŞOFERUL: De ce împiedici producţia?

NEAGU: Nu înţeleg procesul.

IRINA (*Vine lângă el*): Multe sunt de neînţeles. Fă-te că înţelegi. Îmi eşti simpatic şi-mi pare rău de dumneata.

ŞOFERUL: Ai?

IRINA: A.

NEAGU: Am.

ADJUNCTUL: Bagă-ţi bine în cap chestia asta.

EVDOCHIA: (*Din ladă*) Luaţi mortul de aici că mă deprimă. Adică – luaţi-i pe cei vii, că mă deprimă. (*Începe să plângă*). Luaţi-mă pe mine de aici că mă deprim... Că mă autoamăgesc... (*Plânge din ce în ce mai tare*)

NEAGU: Luaţi baba din aşternut şi duceţi-o-n rai. (*Plânge şi el*).

IRINA: Luaţi aceşti doi tipi – unul total mort, altul complet viu – şi duceţi-i care încotro. Care-n rai, care-n iad. (*Plânge*).

ADJUNCTUL: Dar ce construim noi aici? Viaţa fericită ori scăldătoare? Ce e cu atâtea lacrimi? Nu vă daţi seama ce impresii or să producă? V-am lăsat să daţi apă la şoareci o zi, două – dar nici aşa să vă văicăriţi ani în şir. Ce nu vă convine? Spuneţi deschis? (*Răspicat*) Fiecare va depune cota parte şi-şi va lua cota-parte.

ŞOFERUL: Se aude?

(*Oamenii se reped*)

ADJUNCTUL: Nu, nu daţi buzna, pentru Dumnezeu: Ho! Să facem mai întâi numărătoarea. (*Se suie pe maşină şi începe să numere*): 1, 2, 3, 4, (*Ţipând*): Ce-aţi rămas cu gura căscată? Număraţi după mine.

COR: 1, 2, 3, 4, 5, 6.

ADJUNCTUL: 10, 12, 23... (*Unii se opresc din numărat*): Păi, ce faceţi? Toţi cu mine!

BRUNETA: Ce are ăsta, a înnebunit?

ADJUNCTUL (*Numără în continuare, ca în transă*): O mie, trei mii, trei mii o sută unu, etc. Când voi ajunge la cifra aia...

PERPELEA: Care cifră?

ADJUNCTUL(*În transă*): *Aceea*. Atunci toţi vă veţi satisface nevoile...

BRUNETA: Bine, bine, dar care e cifra aceea?

ADJUNCTUL (*Numărând*): Nu ştiu, hei dacă aş şti-o... Trebuie să numărăm înainte, până dăm de ea...

NEAGU: Numai să nu ne descurajăm până atunci... (*Mortul cade de pe pat*) Uite unii au început să cadă, să leşine.

ADJUNCTUL (*Speriat*): Nu, să nu vă descurajaţi...

FEMEIA: Şi dacă ne descurajăm?

ADJUNCTUL: În nici un caz, să nu daţi înapoi. Vă implor. Să ne încurajăm unii pe alţii. Să numărăm în cor. Să treacă cifrele din gură în gură.

ŞOFERUL: 12234, 12348, 8346,

ADJUNCTUL: Aşa, aşa... Naiba ştie care e cifra aceea. Dar să fiţi siguri: când vom ajunge la ea, va fi bine. (*Oftează*

(continuare în pag. 15)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Concursuri de poezie - laureaţi

P.S.

Nu mi-ai mai scris nici o scrisoare
Cam de la ultimul seism
Şi-s ispitit de la o vreme
Să fac apel la paseism
Pe-aici aproape este vară
Căzută-n decolteuri mari
Şi între noi uitaţi de vreme-s
Vreo patruzeci de miliari
Pe ici pe colo mai am visuri
Mai vin şi ploi mai bate vânt
Şi-n suflet mi-ar intra pădurea
Însă topoare multe sunt
Duhnesc a ins trecut prin multe
Plumb uneori îmi cade-n paşi
Şi te-aş răpi ca pe-o sabină
Numai răpită să te laşi...

Viorel MUNTEANU
(Salonul „Dragosloveni" - Focşani, premiul I)

XXX

Cearcănul lunii încă mai colindă
Sufletul meu întins pe-un şevalet
Unde un pictor rotunji lumina,
Cu alb trecut uşor în violet...

Nicolae Tonitza - Joc de copii

Şi m-am găsit pulsând între culori,
Cu gândul luminând pânza, oglindă,
Dorind cu braţe verzi să-nlănţui
Cearcănul lunii care mă colindă!

Camelia SANDU
(Salonul „Dragosloveni" - Botoşani, premiul II)

SFAT

Ceasurile ierbii şi-au întors
genunchii în sus
Arătătoarele se joacă de-a
timpul planetei
Cât mai miroase a câmp şi
a greieri
Să te învăţ şotronul şi
Cum se doarme în fân

XXX

Învăţ să exist
Să trăiesc libertatea
să refuz îngenuncherea
marmurii
închisă-ntre
lacrimi
încerc să cresc
ruguri aprinse
peste constelaţiile ţărânei
învăţ să adun
albastra pulbere a dimineţii

Margareta CIURLEA RUNCEANU
(Festivalul „Zaharia Stancu" premiul revistei „Literatorul")

VISARE

Crizanteme şi flori cădea-vor sub ape
Atunci când lumina ajunge la mal
Iubiri negăsite se prevăd printre pleoape
Din ochii suavi al albastrului pal.

Jocul iubirii astfel început
Îmi dai un sărut şi spun că sunt două
Alung tristeţea şi zâmbetul mut
Mi-e frig şi mi-e cald afară când plouă

Privesc prin ochean un fir de lămâie
Şi văd ca prin sită şi totul din jur
Mi-e cald şi mi-e frig; aşa să rămâie
Nimic să nu schimbe vântul preapur.

Din ochii suavi al albastrului pal
Iubiri negăsite se prevăd printre pleoape
Atunci când lumina ajunge la mal
Crizanteme şi flori cădea-vor sub ape.

Viorica DĂRMĂNESCU
(Salonul „Dragosloveni" - Focşani, premiul ziarului „Milcovul liber")

MÎINILE MELE

Zboară fluturii
în faţa automobilului
la lumina farului
îţi văd umerii şi
genunchii
ghemuiţi lângă marele
vad
fii fără grijă
mâinile mele
sunt incendii de lună
eu nu te pot depărta
Ce rotund se naşte cerul
şi după această călătorie!

M-A MUŞCAT IUBIREA

M-a muşcat iubirea, fiară pătimaşă
Port în mine colţii – colţii de-argint,
Gura-i răsucită pânditor m-apasă,
Simt cum se prăvale cerul pe pământ.

Am crezut o clipă că-i un joc c-o mască,
Dar era chiar fiara, rană peste timp
Între ea şi mine clipa hăuri cască –
Speriaţi sunt zeii, zeii în Olimp.

M-a muşcat iubirea ne-mblînzită fiară.
De irişii care ieri i-a sărutat,
Sufletul năvalnic, ochii ce-o visară
Fiara pătimaşă azi i-a sfâşiat.

Stela ANCHIDIN
(Premiul revistei „Literatorul")

Laureaţi - concursuri de poezie

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

TEATRU

„NOCIVITATEA INOCENȚEI" ȘI SPECTACOLUL EI

Teatrul „Nottara" își propune să preia ecoul mondial – declanșat cu peste un sfert de veac în urmă (1966) la Edinbourg, al autorului englez *Tom Stoppard*. Cu răsunet, de atunci, pe câteva din marile scene, „*Rosencrantz și Guildenstern sunt morți*" (în traducerea lui Radu Băieșu și Tudor Mărăscu – „*Actori și trădători*") e o repunere modernă în termeni dramatici a *uneia* din temele shakespeareene prezente în „*Hamlet*": spionajul și delațiunea. Motivul, care în tragedia renascentistă trecea cumva – prin personajul Polonius – în „subsidiarul" mecanismului tragic, e aci ridicat la suprafață – (prin așezarea mult mai atentă și mai îndelungă sub reflector a celor doi prieteni ai lui Hamlet) – și exploatat cu aceeași shakespearean-obstinată reflecție asupra *destinului* omenesc. Desigur, *Tom Stoppard* nu e chiar Shakespeare – pentru ca mutând centrul de greutate al unei tragedii de pe un pivot moral pe un altul – să reconvoace irizarea și pluralitatea acelor „mii de fețe" ale existenței. Prin intruzia în „carnea" textului shakespearean, autorul englez a tăiat însă un coridor nou și foarte viu – ce pare a decurge din toate probabilitățile de destin ale personajelor. Și, – de ce să n-o spunem? – alunecarea în „farsă tragică" a unui drum posibil din ceea ce fusese „pură tragedie", e prin ea însăși destul de tulburătoare: e tragedia unei degradări *avatarice* a *tragicului* deposedat și prăbușit în hăul absurdului. E *farsa destinului* – raportată de data aceasta la ceea ce ar putea să fie *nocivitatea* inocenței: acea stare *virginală*, lipsită de *axiologie*, a *caracterului* omenesc. Prinși cu deplină ușurință în „jocul" *iscoadei*, manevrați fără să aibă ideie de „țelul" manevrei (regelui Danemarcei), ispitiți de răsplata bănească imediată, cei doi cad în final în capcana ce-ar fi trebuit să se cheme „groapa altuia" (a propriului lor prieten) – și ajung, dezorientați și obosiți, la eșafod. Intersectarea drumurilor lor cu trupa de actori care joacă o piesă similară cu cea a lui Shakespeare – deci piesa propriei lor realități – face ca aceste „prelungiri" jalnice ale realității: *Guildenstern* și *Rosencrantz* – să apară – în timp ce actorii reali reușesc să „trăiască" pasiunile și moartea – drept marionetele tâmpe ale împrejurărilor vieții.

Fără îndoială, piesa nu putea fi montată în România înainte de 1990, și din acest punct de vedere ea e o recuperare din dramaturgia contemporană de referință. (În multe privințe, ne-a amintit pe „*Vărul Shakespeare*" al lui *Sorescu* – mai ales prin ușurința cu care autorul englez ca și cel român jonglează cu „poante" humoristic-aforistice dublate însă de rezonanță gravă și cu punerea în situație a dialogului confuzionar dintre viață și ficțiune. Comparația mi se pare necesară, pentru că textul autorului român nu e cu nimic mai prejos – e poate mai complex în planuri dramatice suprapuse – și ne consolidează încrederea în forța de creație autohtonă).

Opinia noastră e că în spectacolul discutat materializează un subtil echilibru, de *izbândă vizionară* a regizorului (în speță, *Tudor Mărăscu*). Imaginile patinează cu „siguranță artistică" pe terenul alunecos, lipsit de graniță, dintre „paiațerie" și adevăr psihologic, causticitatea perspectivei obiective a lucrurilor e deghizată și *transparentizată* prin *nonșalanța* montării *faptului* în registru de „piruetă". Spectacolul are însă – am putea zice – o *arhitectură interioară* bine armonizată: e vorba, mai întâi, de o arhitectură a *timpului său interior* – care nu supraliciteaza nici un moment în defavoarea altuia – derularea ideii de „perversitate" a destinului, de existență absurdă a celor doi eroi, căpătând măsura bine rotunjită a fiecăreia dintre verigile ei logice – de la scena inițială a „norocului orb", inocent și minor, al jocului de riscă, la „sincopele" suferite de starea absurdă însăși, când rezervele obscure de *luciditate* ale personajelor scapără o clipă la suprafață ca un țipăt scurt (alteori ca o undă de lamento melancolic) al *adevărului* uman (țipăt ce culminează tentativa criminală a înjunghierii *Actorului*, pornită din disperarea de a restabili autenticul: moartea *reală* – fie și prin absurdul nemotivației ei – și nu cea „jucată"). Acestei arhitecturi a „*timpului* dramatic" îi răspunde în spectacol o arhitectură – ca să zicem așa – „*semiotică*". Elemente de factură *expresionistă* – cum ar fi *arlechinizarea* actorilor din trupa ambulantă, dusă până la *manechinizarea* lor absolută (și *emblematică*) într-un tablou de pantomimă definitiv înghețată stare buf-statuară, „rima" la această arlechinizare, oferită de înfățișarea și comportamentul arogant-operetistic al cuplului regal, – se împletesc printr-un ascuns, sincretizat numitor comun, cu elementele recuzitei *impresioniste*: acea ceață – cu variate crescendouri – ce invadează drumurile celor doi extravertind starea lor interioară, ce-și pierde limanul înțelegerii și interferează hotarele dintre memorie, ficțiune și realitate. Sunt, apoi, reușitele spectacular–vizuale „pure" – cum ar fi scena „piraților" – în care proiecția cu sugestii de laser a luminilor „duelate" deformează ecranatic conturele umane aduse la „bidimensional" și dă faptului concentrație de „fabulos".

Viziunea spectaculară a regizorului s-a prelungit ca într-o bună „mânușă", în primul rând în *trio*-ul principal: *Guildenstern*, *Rosencrantz* și *Actorul* – respectiv *Emil Hossu*, *Constantin Cotimanis* și *Horațiu Mălăele*. Primii doi articulează cu un bine-cumpătat simț al nuanței și al humorului, trecerile de la *non-identificare*, de la confuzia reciprocă dintre ei, la distanțările temperamentale – când Guildenstern capătă ascendentul „vitezei de gândire". Aparent, unele momente ale lui Constantin Cotimanis par să vină cu o scădere de nerv în ritmul spectacolului. Cred însă că această aparență își are motivația ei interioară: relaxarea jocului său e căptușită de „blego-factura" personajului, aflat mereu în „adăstarea" intuițiilor obscure care „îi scapă printre degete" înainte de a le clarifica mental. Cei doi au simțul estetic al bufonadei bine-temperate de un soi de tandrețe întoarsă asupra-le prin briza unei melancolii ce și-a rătăcit propriul obiect. *Horațiu Mălăele* le răspunde cu surâsul caustic al lucidului, cu verva și vivacitatea polemică a unicului decriptor de sensuri. *Teodora Mareș* pontează minim-subtila distanțare de personaj, oferind cu intenție o *Ofelie* mai puțin ingenuă cât una angajată mai dramatic în sentimentul său erotic (sufletesc și trupesc). I se asociază doi *Hamlet* cu interesante promisiuni de viitor: *George Alexandru* – tipul lucidului pasionat ce vizează „absolutul" deciziilor – și *Cristian Șofron* mizând pe sensibilitatea ultragiată, pe *mecanismul sufletesc* ce comandă riposta mentală. *Viorel Comănici (Regele)* și-a marcat cu relief și exactă măsură prezența și funcția personajului, secondat cu măsura discreției necesare în economia acțiunii, de *Regină (Victoria Cociaș)*. *Polonius (Petrică Popa)* a fost „*Polonius*".

Scenografia și costumele (*Nicolae* – și, respectiv, *Mihaela Ularu*) au făcut corp comun cu viziunea interioară și exterioară în care a fost gândit de regizor, acest spectacol contribuind spațial la ideea de „mascaradă a vieții". Notez și muzica: *Adrian Enescu*.

Jeana MORĂRESCU

GRAFICA DE CARTE

O minune de 320 lei

Dacă în zilele noastre se mai pot petrece minuni, uimirea și bucuria noastră sunt maxime când minunea constă în apariția unei cărți de valoare nu numai sub aspect literar, ci și din punct de vedere grafic și tipografic. O asemenea minune se intitulează *Cele două roze*. Este o suită de șase povestiri după dramele lui Shakespeare (Povestea lui Ioan-Fără-Țară, Richard al II-lea, Henric al IV-lea, Henric al V-lea, Henric al VI-lea, Richard al III-lea), retranscrise în proză de cunoscutul shakespearolog Mihnea Gheorghiu.

Scopul mărturisit de autorul transcrierilor este acela de a apropia textele marelui Will de cititorii tineri, prin adaptarea acelor drame din cronicile engleze care sunt deosebit de atractive prin filonul lor narativ, prin vivacitatea narațiunii, prin faima eroilor. Dar pe lângă tehnicile literare moderne ale scriitorului-adaptator, ceea ce face din această apariție editorială (Editura Juniro Club) un eveniment este forma sa grafică. Într-o perioadă de penurie generalizată, iată o carte concepută și realizată de editori și de colaboratorii lor cu har, știință și generozitate, reînnodând buna și frumoasa tradiție a tipăriturilor de lux din România. Pe o admirabilă hârtie albă, 160 de pagini ilustrate aproape în totalitate de graficianul Val Munteanu.

Apariția bucură de la copertă, ca o carte visată în copilărie, o carte cu povești care dorești să nu se mai sfârșească, la care să revii mereu, să o tot privești și să n-o mai uiți. Nimic nu a precupețit Val Munteanu în acest scop: fantezie, zel, râvnă, subtilitate. Desenul nu calchiază tautologic textul, ci îl însoțește imaginativ, adesea prin ingenioase colaje între portretele personajelor, decorurile în care se desfășoară evenimentele dramatice, peisajele înconjurătoare, elementele de mobilier și blazoanele, precum și prin inserarea unor texte desenate – vorbe de duh și replici cheie – compunând împreună reprezentări emblematice de mare elocință. Lor li se adaugă în pagini vignetele, detaliile ornamentale, benzile grafice, frontispiciile și chenarele ce comentează la rândul lor pasajele literare în cauză: șiruri de corăbii, regi care înnobilează viteji, scene de luptă, certuri, momente de taină, cu sfaturi date celor apropiați, mâhniri adânci, uri intense, gânduri ascunse, paloș care lovește, pelerină însângerată, potir și spadă abandonate, mare învolburată, bolnavi pe patul de moarte, gesturi nedrepte, vorbe grele, șoapte dulci, îndoieli, orgoliu și prefăcătorie, pedepse meritate și pedepse nemeritate, jale, moarte, suferință, bucurie, ingratitudine și recunoștință, stăpân rămas fără cal, regat rămas fără rege, rege rămas fără țară...

În afara acestor chenare, rozete și portrete, artistul risipește o mare varietate de leit-motive, fiecare pagină fiind marcată de o coroană care își schimbă forma de la o povestire la alta. Cât privește compozițiile „en pleine page", avem de a face cu preluarea unui tip de narațiune plastică din vechile noastre cărți de tradiție bizantină, cu chenare ilustrând episoade ale acțiunii și un personaj central, totul într-un cadru unificator compus din motive vegetale. Pe alocuri, compoziția comportă intervenții cromatice, menite a sublinia și înviora lectura paginii desenate în tuș negru cu peniță. Este îndeobște evocat un Ev Mediu rafinat, în linia goticului de curte, caracterizat prin opulență, dar adesea și prin gust și imaginație, cu tot parfumul de epocă adiacent.

Această carte ar fi ajuns la peste 3.000 lei exemplarul – prețul real, dacă n-ar fi fost subvenționată de la bugetul statului; ea se vinde cu numai 320 lei.

Iordache RĂȘCANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

FILM

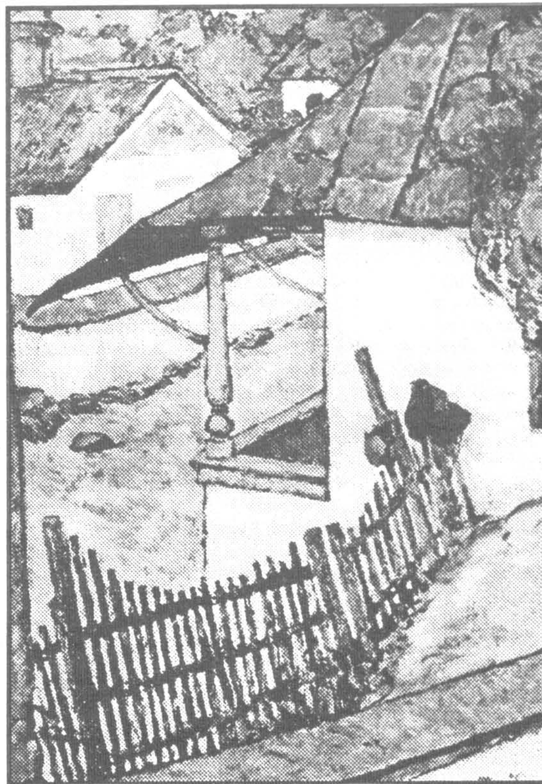
350 de zile prin cinematografia naţională

De cele mai multe ori, o dată cu stingerea ultimelor vibraţii ale unui socio-seism care tulbură sau detronează sistemul politic dintr-un spaţiu mai vast sau mai restrâns, aria tematică explorată cu precădere de artişti primeşte forma jetului axat emnezic asupra fenomenului.

Un astfel de traseu a parcurs cinematografia epocii postbelice, care privită din perspectiva actuală, ne apare ca un act de analizare aproape empatică a războiului şi efectelor sale instantanee.

Cunoscând acest precedent cinematografic care a marcat două decenii de creaţie, discursul actual al cineaştilor români nu reprezintă un fenomen singular. Evidenta restrângere a registrului informaţional vehiculat de către aceştia se constituie ca introspecţie a doctrinei şi refracţiei sale în spaţiul lor vital. Pivotul subiectelor cinematografice ale anului trecut s-a construit din revolta lui '89 şi radiaţiile ei imediate în societatea românească. Cineastul anului '92 aduce în atenţia spectatorilor, în cele mai multe cazuri, *epoca de acumulare a stării de fapt* desfăşurată fie în spaţiul ludic, fie în „mai vastul" univers concentraţionar. Din nefericire, aproape fiecare dintre pelicule ne oferă doar posibilitatea privirii printr-o imaginară lucarnă. Teama, sau în unele cazuri investigarea pripită şi superficială, conduc spre excesul de metaforă în dauna elegantei forme simple, lăsând loc eclectismului.

Dintre cele douăsprezece filme lansate în acest an (între acestea numărându-se şi *Moartea unui artist*, realizat înainte de '89), cele mai multe sunt *creaţii de autor.* De aici concluzia că regizorii noştri – uneori în dauna efectului artistic – suferă de manie auctorială. Sub această incidenţă se găsesc şapte pelicule: *Sanda* (scenariul şi regia: Nicu Gheorghe şi Cristina Nicolau), *Polul Sud* (scenariul şi regia: Radu Nicoară), *Tusea şi junghiul* (scenariul şi regia: Mircea Daneliuc), *Hotel de lux* (scenariul şi regia: Dan Piţa), *Telefonul* (scenariul şi regia: Elisabeta Bostan), sau ecranizări – *Vinovatul* (după o piesă a lui Ion Băieşu, coautor al scenariului – evident – regizorul Alexa Visarion) şi *Balanţa* (matricea filmului – romanul omonim al lui Ion Băieşu, scenariul, însă a fost realizat de regizorul Lucian Pintilie), *Divorţ din... dragoste* se sustrage doar parţial acestui fenomen, deoarece scenariul semnat de Titus Popovici şi Mircea Cornişteanu, este – *după o idee* de – Andrei Blaier, regizorul filmului. *Drumul câinilor* îşi are originea în micro-romanul *Drumul câinelui* semnat de Ion Lăncrănjan şi, cel puţin din ceea ce lasă genericul a se înţelege, scenariul aparţine scriitorului. Regizorul Laurenţiu Damian, mai modest, se mulţumeşte cu metamorfozarea scriiturii în imagine. Dacă trădează sau nu, prin cadru, emisia mamă, nu avem de unde şti. Evidentă este doar estomparea planului psihoideologic dominant în roman, şi comutarea acestuia în zona predestinării mistice. În ceea ce priveşte *Moartea unui artist* care este transpunerea unei piese de teatru a d-lui Horia Lovinescu, adaptarea la cerinţele filmului constă doar în extinderea cadrului spre spaţiul exterior. Fără a fi realizat o capodoperă cinematografică, regizorul Horea Popescu dovedeşte tăria de a nu se vrea autor unic. Oprirea în palierul actului auctorial sau coauctorial reprezintă doar unul dintre fişierele, posibile ale fenomenului cinematografic. Sfera în care se derulează acţiunea este o altă formă de catalogare. Spaţiul intim rezervat micro-universului familial aflat sub incidenţa unei ciudate forme colective de *ecopraxie* se construieşte ca un al doilea palier. Locatarii acestuia sunt eroii din: *Vinovatul* (Ştefan Iordache şi Carmen Galin, al căror recital actoricesc este remarcabil) a reuşit, din păcate, să aducă în sălile de cinema doar 3000 de spectatori. *Sanda* având ca interpreţi principali pe Florentina Mocanu şi Marian Râlea reuneşte, în Bucureşti, un număr de 4700 de spectatori. *Divorţ din... dragoste* – tragicomedia unui tânăr cuplu realizat de Horaţiu Mălăiele şi Emilia Popescu – a atras 20.000 de spectatori. *Polul Sud* sau drama ratării intelectualului strivit de un sistem – tunel din care dragostea ca posibil fir al Ariadnei se pierde în labirintul eului şi crează „Don Juani" alcoolici (Claudiu Bleonţ), iar erotismul devine erotomanie, a procurat cu greu: 980 de spectatori. *Libelul cinematografic, Balanţa,* un film al răzvrătiţilor neînfrânţi – Maia Morgenstern – laureată a Festivalului Filmului – Geneva '92 – şi Răzvan Vasilescu, este un real succes al realizării sub acurateţea spiritului clasic, dar şi un „spectacol" al fenomenului de emisie-recepţie ca liant între autor şi public. Cei peste 40.000 de spectatori sunt suportul viu al acestei afirmaţii. Am lăsat la urmă *Drumul câinilor* nu pentru că este ultima premieră românească, ci pentru că, deşi explorează spaţiul dramei naţionale surprinsă în cele mai acute momente – anii '50 – rămâne un *act ratat.* Stilul redundant în care este registrată imaginea îl prezintă ca pe cea mai electică prezenţă cinematografică în care se pierd chiar şi formidabilele prestaţii artistice: Olga Tudorache, George Alexandru, Valentin Uritescu, Mircea Albulescu. –

Nicolae Tonitza - Casa directorului de şcoală

Situate pe alte paliere ale creaţiei, *Hotel de lux* – parabolă a *locaşului totalitarismului* – este construit ca un Turn al lui Babel în care destinele urcă ori coboară după reguli dictate de la înălţimea ultimului etaj. Distins cu trofeul *Leul de argint*, la Veneţia, filmul d-lui D. Piţa a percutat, mult sub aşteptări în conştiinţa spectatorilor, (circa 39.000).

Tusea şi junghiul, cu cei 4200 de spectatori ai săi, este basmul politic în care, din păcate, banalitatea gândirii se ascunde sub extravaganţa exprimării.

Atât ca substanţă ideatică, cât şi ca divizare exactă a actului de creaţie, se constituie în cazuri aparte, coproducţia româno-americană – *Subspecii* în regia lui Ted Nicolau, care este, după ştiinţa mea, primul *horror* realizat cu participare cinematografică românească, şi filmul pentru copii *De-aş fi Peter Pan* – o poveste fantastică în regia lui Gh. Naghi.

Am putea spune deci, că trăsătura dominantă care marchează creaţia din '92 este *asonanţa ideatică.*

Ana MUNTEANU

MUZICĂ

Turneul Operei Ungare de Stat din Budapesta

Nu ştiu cine ar fi trebuit să facă invitaţiile sau măcar anunţurile telefonice ori cel puţin publicitatea (prin reclame radio-tv şi afişaj) cuvenită unui eveniment de o asemenea importanţă culturală: Ministerul Culturii, Opera Română, ARTEXIM?... Toate trei figurau pe frontispiciul programului de sală (în fine, unul elegant şi fără erori tipografice flagrante!), dar de la nici unul n-am primit vreun semnal în legătură cu turneul artiştilor unguri. (Nici chiar revista „Actualitatea muzicală" - singura publicaţie care recenzează *toate* manifestările bucureştene de gen - n-a fost avertizată cumva despre aceasta ...) Aşa că de conferinţa de presă organizată duminică dimineaţa am aflat abia seara, la spectacol; iar despre existenţa acestuia am prins de veste cu totul întâmplător, probabil la fel ca şi publicul. Public ce nu reuşea să ocupe integral nici măcar parterul teatrului; or, într-un oraş în care trăiesc atât de mulţi unguri şi unde nu au loc toată ziua spectacole în limba lor maternă aceştia singuri ar fi putut umple sala Operei Române - dacă ar fi fost informaţi despre turneul conaţionalilor lor! Păcat, mai cu seamă pentru faptul că programul cu care s-a prezentat Opera budapestană a fost exemplar pentru ceea ce înseamnă etalarea valorilor artistice proprii: *Castelul prinţului Barbă-Albastră* şi *Mandarinul miraculos* de Béla Bartók, în montări demne de profunda originalitate a creatorului partiturilor, dacă nu integral şi de aceea în materie de regie şi coregrafie a sfârşitului de mileniu pe care-l trăim. Dar poate că spectacolele respective datează deja de o vreme; în privinţa aceasta, programul de sală este lacunar: era obligatorie datarea lor, momentul premierei fiind întotdeauna definitoriu pentru actualitatea artistică a unei montări.

Trec cu vederea baletul pe muzica lui Ernö Dohnányi, dintr-o mie de motive distonant faţă de celelalte două piese prezentate de către artiştii unguri: de la absurditatea intitulării lui ca şi partitura compozitorului - când, aici, *Variaţiunile* nu se petrec în nici un chip *pe tema unui cântec de leagăn* - şi până la lipsa de disciplină tehnică a dansatorilor, conducând la supărătoare desincronizări ale mişcărilor comune; de la umorul involuntar al costumaţiei - ce poate fi mai ridicol decât un bărbat în costum de stradă şi cu pălăria pe cap, dansând cu o balerină pe poante şi în rochie de silfidă? - şi până la umorul căznit al scenariului; de la lipsa de fantezie a desenului coregrafic şi până la lipsa de gust a interpretării lui - toate, neavând egal decât în calitatea intrinsecă a partiturii muzicale şi a înregistrării ei pe bandă.

Pare incredibil că acelaşi coregraf - László Seregi - a creat versiunea complexă, dură, tensionată şi mai ales novatoare ca interpretare ideatică a *Mandarinului miraculos.* Aici, beneficiind şi de o scenografie modernă şi ingenioasă (cui aparţine, însă, programul de sală nu ne spune!), în care decorul „joacă" efectiv în spectacol, şi de o balerină excelentă - Katalin Volf -, cu un corp superb, de o supleţe şi o mobilitate, o forţă şi o flexibilitate, o rezistenţă şi o expresivitate ieşite din comun, coregraful a împrumutat story-ului propus de libretul lui Menyhért Lengyel o semnificaţie mesianică: Mandarinul a pogorât pe pământ pentru a o salva de la damnare pe această nouă Maria Magdalena care este tânăra din baletul lui Bartók - iar sacrificiul său, urmat de o trimitere plastică fără echivoc la *Pietà*, nu lasă nici o îndoială asupra acestei inedite înţelegeri a baletului. György Szakály (Mandarinul), Miklós Nagyszentpéteri (Studentul), Imre Hevesi (Bătrânul), dar mai ales Gyula Sárközi, Gyula Szilágyi şi Béla Balogh (cei trei proxeneţi, tâlhari şi ucigaşi) formează o echipă bine armonizată, capabilă să execute impecabil mişcarea coregrafică mereu complicată şi solicitantă, adesea şi periculos-acrobatică, imaginată de către László Seregi.

La acelaşi nivel valoric de realizare artistică se situează şi opera lui Bartók, montată de către regizorul András Mikó, în decorurile lui Gábor Forray şi cu costumele lui Tivadar Márk, întru o adâncă înţelegere a hieratismului presupus de interpretarea parabolei în care libretul lui Béla Balász a transformat povestea lui Charles Perrault. Aici, sopranei Tamara Takács (admirabilă, într-un rol de imensă dificultate vocală şi care pretinde un firesc aparte al exprimării scenice) îi stă alături (cu marile calităţi muzicale şi actoriceşti pe care i le cunoşteam, aureolate acum de o nouă strălucire: aceea a maturităţii artistice depline) basul Csaba Airizer - născut, format, lansat în România (a cântat, ani de zile, în trupa Operei Române din Timişoara şi a fost oaspetele tuturor marilor noastre teatre de gen) şi care face acum gloria scenei budapestane.

Eroii serii au fost însă, indiscutabil, dirijorul János Kovács şi instrumentiştii din orchestra Operei Ungare de Stat, ce au oferit melomanilor bucureşteni un veritabil regal: audiţia (în cazul operei, *prima audiţie publică*, la noi) a două fundamentale partituri ale lui Bartók, într-o interpretare de zile mari.

Luminiţa VARTOLOMEI

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

SINE IRA ET STUDIO

Dumitru MICU

CUVINTE DE FOC

Una după alta ies cărţi din arhiva Onisifor Ghibu, în fiecare an. După toate indiciile, bibliografia postumă a pedagogului şi istoricului militant are să devină mai vastă decât cea antumă, care e de o impresionantă întindere şi încă nu-i integral adunată de prin zecile de periodice din care se pot recolta (şi recoltarea a început) mai multe volume decît cele apărute în timpul vieţii autorului.

Asemenea precedentelor opere postume (ca, de altfel şi autumelor reeditate), cea mai recentă apariţie, **Chemare la judecata istoriei**, vol. I (ed. Albatros, 1992) prezintă dublu interes: ştiinţific şi moral. Ştiinţific, prin valoarea documentară deosebită a textelor, pe care le cuprinde; moral, prin revelarea unor noi momente ale angajării lui Onisifor Ghibu în lupta naţională: cu un curaj mai aprig la vârsta senectuţii (întrucât implica mai mari riscuri decât cel dovedit în plină tinereţe). „Trebuie – îi scria aproape octogenarul profesor în martie 1949, primului ministru dr. Petru Groza – să dăm glas, în cuvinte de foc, adevărului, fără nici o menajare nici a altora, nici a mea, indiferent dacă cel căruia mă adresez îmi va înţelege sau nu cuvântul sau dacă nu va trebui să-mi pătesc îndrăzneala cu temniţa, cu chinuri, cu schingiuiri sau chiar cu moartea". La acea dată se împlineau patru ani de când Onisifor Ghibu fusese deportat pentru mai bine de şapte luni în lagărul de la Caracal. Amintirea experienţei dure de acolo (descrisă în **Ziar de lagăr**, ed. Albatros, 1991) nu-l domolise, nu-i micşorase dârzenia...

Subintitulat **Apeluri la raţiune din anii 1946-1952**, întâiul volum al **Chemării la judecata istoriei** reuneşte îndeosebi memorii, scrisori şi „note" înaintate de fostul profesor clujean de pedagogie epurat abuziv din învăţământ, în 1945, autorităţilor centrale de stat şi celei bisericeşti. Trei dintre aceste documente: memoriul din martie 1949 către Groza, cel din 15 martie 1950 către patriarhul Justinian şi un aşa-zis **Studiu critic asupra modului în care se aplica marxismul în România** sunt pe cât de ample pe atât de consistente, posedând toate, şi nu doar ultimul, caracter de adevărate studii. Spre distincţie de alte adresări, nu lipsite nici ele de notaţii cu efect revelator pentru cititorii din generaţiile mai puţin vârstnice, dar cu finalităţi de natură practică, memoriile către şeful guvernului şi capul bisericii au fost redactate din motive pur sufleteşti, din impulsuri ce nu puteau genera (chiar dându-şi această iluzie) demersuri finalizabile. Singura lor finalitate posibilă era exprimarea situării principiale, clairificarea raporturilor în plan ideatic, pentru liniştirea conştiinţei („Dixi et salvavi animam meam"). Comilitanţi, sub imperiul austro-ungar, în serviciul idealului naţional, animaţi de convingeri şi năzuinţi convergente şi în perioada interbelică, Onisifor Ghibu nu solicită nimic, în martie 1949, ca alte dăţi, „fratelui Petre", ci, „de pe patul de suferinţă al unui spital din Sibiu", îl cheamă pe „primul ministru al României muribunde" în judecată, în numele poporului român. Aparentul memoriu e un rechizitoriu de fapt. Un rechizitoriu zdrobitor, sprijinit pe o analiză necruţătoare a situaţiei politice din momentul istoric. Ca unul ce cunoştea din interior, ca participant la desfăşurările ei, traiectul evoluţiei politico-ideologice a adversarului, cu sublinierea puternică a românismului său de până în 1945, memorialistul îşi acuză „fratele" de a-şi infirma propriul trecut şi a trăda naţiunea română prin întreaga activitate de premier. În viziunea sa, neamul românesc ajunsese „în cea mai mare criză din câte a cunoscut în întreaga sa istorie" şi niciodată acest neam „n-a fost pus în mod mai implacabil ca acum în faţa ameninţării de a fi fost şters de pe faţa pământului, iar tu, primule-ministru al ţării (...) patronezi şi exerciţi, cu sau fără ştirea şi voia ta, cea mai straşnică şi cea mai lungă dictatură din câte cunoaşte istoria noastră naţională". Onisifor Ghibu aruncă asupra lui Groza răspunderea pentru întreaga tragedie naţională, pentru toate implicatele ei, de la cele politice, precum renunţarea la Basarabia şi recuperarea Transilvaniei cu preţul umilirii faţă de Stalin, la cele economico-sociale, materializate îndeosebi în colectivizarea forţată...

„Orice guvern ar fi fost la cârma României, după Armistiţiu, Ardealul trebuia să ne revină, fără nici o condiţie umilitoare indiferent de bunăvoinţa generalissimului Stalin". Căci: „Dacă am intrat în Ardealul de Nord numai datorită bunăvoinţei lui Stalin şi a angajamentului unui guvern român trecător, iar nu în baza unui drept cons finţit al nostru, oare nu se poate întâmpla ceea ce s-a întâmplat la 26 iunie 1940 cu Bucovina de Nord şi cu Basarabia luându-ni-se de către acelaşi, tot în 24 de ore, nu numai Ardealul, ci şi restul ţării?" Logica istoricului e, aici, de fier. La fel de stringent sunt argumentate şi toate celelalte aserţiuni ale sale. Ce folos însă? Nu logica funcţionează în actele politice. Forţa logicii păleşte în faţa ilogismului forţei. Dreptatea nu-i nimic fără putere, a zis Eminescu.

Iată ce pierdea din vedere Onisifor Ghibu, şi pierd toţi acei care astăzi judecă oameni şi fapte fără a ţine seama de concretul raporturilor de forţă în cursul celor aproape cincizeci de ani de dominaţie comunistă. Laitmotivul discursului rechizitorial anti-Groza este acela că, la 12 septembrie 1944, România încheiase armistiţiu cu toate cele trei puteri ale coaliţiei antihitleriste, iar guvernul român procomunist se comporta ca şi cum l-ar fi semnat doar cu una dintre ele, acceptând chiar rolul de instrument al acesteia. Perfect adevărat. Şi dacă era adevărat? Cui îi păsa de adevăr? Puterile occidentale frustrate consimţeau la propria lor frustrare. A dovedit-o copios Nicolae Baciu în **Agonia României** (Dacia, 1990). Guvernele occidentale protestau împotriva încălcării armistiţiului, dar numai proforma. Anglia şi Statele Unite lăsau liderii partidelor istorice române să se agite, ştiind prea bine la ce se expuneau, şi n-am încercat să-i salveze după ce au fost azvârliţi în temniţe. Ştiau că ar fi încercat zadarnic, o ştiau dinainte. Ce contau pentru ele nişte vieţi? Ce conta că o ţară şi chiar mai multe ţări erau crucificate, că elitele acestora piereau în lagăre şi închisori? Contau doar îngustele lor interese imediate. „Cei trei mari" îşi stabiliseră la Yalta sferele de influenţă şi fiecare nu căuta decât s-o exploateze pe a sa cu maximum de profit: într-un fel sau altul, adecvat nivelului de civilizaţie al fiecăreia.

Într-o asemenea situaţie, ce putea face guvernul unei ţări satelite? Putea să nu accepte satelizarea? Dacă n-o accepta el, venea un alt guvern. Dacă nimeni n-ar fi vrut să-şi asume răspunderea de-a forma un guvern convenabil Moscovei, ipoteză evident gratuită, nedeclarata putere suzerană ar fi găsit cu siguranţă o altă soluţie, tot în interesul ei. Divinităţile de la Kremlin n-ar fi ezitat să dezmembreze România (cum şi aveau să încerce de altfel mai târziu, în 1964, pe cale paşnică, prin planul Valev), să sovietizeze deschis ţinuturile româneşti comasate cu zone din ţările vecine, să transporte populaţia românească în Siberia (cum au şi transportat români basarabeni) şi să umple tărâmurile carpato-dunărene de calmuci, turcmeni, chirghizi şi alte semnţii asiatice. Unor asemenea acţiuni, democraţiile occidentale le-ar fi replicat platonic, prin mesaje de protest... Având de ales între perspectiva dispariţiei ca naţiune şi aceea a umilinţei, guvernanţi români comunişti au adoptat politica verificată istoric a capului plecat. Penibilă, ruşinoasă, detestabilă politică, dar era preferabilă oare cealaltă?! Poate că da. Poate că naţiunea ar fi supravieţuit, totuşi. Dovadă: înapoierea de prin toate colţurile fostului imperiu sovietic a moldovenilor rămaşi în viaţă. Oricum, comportamentele comuniştilor români în raport cu ocupantul sovietic nu pot fi explicate – aşa cum o face Onisifor Ghibu în cazul lui Groza – doar prin arivismul lor, prin obstinaţia de a se meţine la cârmă cu orice preţ. Au fost desigur, şi carierişti fără scrupule printre ei, poate majoritatea, dar tot atât de sigur este că mobilurile conduitei unora (nu doar a lui Pătrăşcanu) erau autentic patriotice.

În buna lui credinţă, Onisifor Ghibu se abandonează iluzionării naive în asemenea măsură încât ia în serios câteva cuvinte amabile de circumstanţă adresate lui Groza de Stalin, într-o convorbire **tete-a-tete** şi îşi izbeşte cu ele prietenul fără încetare, mortal din punctul său de vedere. La întâlnirea lor din 1945, dictatorul sovietic l-ar fi sfătuit pe primul ministru român, potrivit relatării acestuia, să nu „forţeze evoluţia în agricultură", să se abţină de a întemeia „colhozuri şi sovhozuri". De ce nu l-ai ascultat? se indignează Ghibu. Ca şi cum Groza ar fi colectivizat agricultura românească de capul lui şi în pofida recomandării lui Stalin, „călcând în picioare brutal", această recomandare! Bunul tătuc i-ar fi legat de inimă discipolului său să evite colectivizarea, întrucât e a „prezintă o serie nesfârşită de dezavantaje mari, cu care noi am fost nevoiţi să ne împăcăm"; l-ar fi consiliat să nu urmeze exemplul agriculturii sovietice („nu trebuie să faceţi şi voi o revoluţie"), dar încăpăţânat ca un catâr, Groza abia aştepta să acţioneze invers... Candoarea analistului politic devine uluitoare, când atribuie fostului său prieten puterea de a obţine, prin trecerea pe care o avea la Stalin, reintegrarea Basarabiei în România: „Eu sunt încredinţat că, dacă tu, care eşti prieten personal cu mareşalul Stalin, care cu ocazia vizitei ce i-ai făcut în 1945 la Moscova, te-a asigurat prin cuvintele: «Pentru d-ta şi pentru guvernul D-tale cererile sunt nelimitate», i-ai fi prezentat în mod temeinic problema graniţei noastre spre Răsărit, noi am fi ajuns la o soluţie, care ar fi făcut cu putinţă o prietenie a noastră cu URSS". Realitatea era, evident diamentral opusă. Dacă doctorului Petru Groza i-ar fi scăpat fie şi involuntar, măcar o aluzie la „graniţa noastră spre răsărit", el nu s-ar mai fi înapoiat acasă...

Era oare chiar atât de naiv Onisifor Ghibu? Răspunsul nu poate fi, evident decât negativ, o atestă şi adnotările fiului său devotat Octavian O. Ghibu, îngijitorul ediţiei. Simulând naivitatea, luptătorul naţional urma evident povaţa cristică: „Fiţi înţelepţi ca şerpii!" Pe tema aceasta, însă, – un alt articol.

Debut

Lumină

Se spărsese lumina
Un ciob îmi rănea
ochiul
cu care te priveam
Trupul tău
ţi-l ucideam
privindu-te cu cioburi
de lumină
muritoare

Ploaie

Iar m-ai plouat
prin vine,
prin visuri,
prin inimă
Iar te-am băut
şi te-am respirat
adormindu-mă
cu ploaia ta
de toamnă

Mihaela IORGULESCU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Un program aproape ambiţios

— Aş dori, doamnă Ana-Maria Grădinariu, redactor şef al editurii Arta Grafică, să încep cu o întrebare simplă: Cum a luat fiinţă editura Arta grafică şi cu ce intenţii a pornit la drum?

— În vara anului 1920, din iniţiativa unui grup de intelectuali români – între care trebuie să-i amintim pe matematicianul Gheorghe Ţiţeica, pe istoricul Vasile Pârvan, pe sociologul Dimitrie Gusti şi pe criticul de artă Marin Simionescu Râmniceanu – lua fiinţă editura „România literară", cunoscută şi sub numele de „Societatea de Cultură şi Arte Grafice Editura Românească", menită să publice, în condiţii grafice deosebite, lucrări de mare valoare. În 1921 editura îşi schimbă numele în „Cultura Naţională" şi, pe parcursul a două decenii „printr-un efort demn de toate elogiile (...), ea înfăţişează strădania oamenilor de cultură şi de gust ai ţării, puşi în slujba cărţii". (N. Th. Ioaniţiu, Istoria editurii româneşti).

Editura şi-a încheiat activitatea în 1938 dar atelierele grafice ale acesteia au continuat să existe – mai întâi sub diverse nume, apoi, din 1959, sub titulatura pe care şi-o menţine şi astăzi: ARTA GRAFICĂ – ducând peste tot în lume faima tipăriturilor româneşti.

În 1990, urmând nobilul exemplu al înaintaşilor, imprimeria ARTA GRAFICĂ a pus bazele unei case editoriale proprii, care îi poartă numele.

— După acest mic istoric, ne-ar interesa să aflăm cum funcţionează în prezent editura şi, poate, ceva despre munca redacţională?

— Editura funcţionează în cadrul societăţii comerciale ARTA GRAFICĂ: începând cu anul 1991 s-a constituit ca societate pe acţiuni. În primăvara anului 1991, editura şi-a început activitatea cu un colectiv format din 3 graficieni şi un redactor, menţinându-şi această structură până la începutul anului 1992, când efectivul s-a mărit cu 6 oameni. Cifra poate părea ridicolă chiar şi pentru componenţa unei edituri în formare, dar ea nu reflectă realitatea. Am apelat mereu la colaborări, în special pentru îngrijirea ediţiilor şi pentru partea de grafică. Am apelat, de asemenea, la serviciile de consiliere literară ale unor oameni avizaţi, cărora le datorăm, în mare parte, personalitatea noastră de astăzi. Şi trebuie să-l amintesc aici în primul rând pe criticul şi istoricul literar Valeriu Râpeanu, care ne-a fost mentor şi sfătuitor.

— Consideraţi că editura dumneavoastră are o personalitate bine definită? În ce constă ea?

— Oricât de mult mi-ar plăcea să spun că avem o personalitate bine conturată, cred că este prea devreme să vorbim despre ea. N-ar fi adevărat şi nici n-ar fi „fair play". Şi, când spun aşa, mă gândesc la marile edituri româneşti, cu o tradiţie şi o experienţă covârşitoare, care sunt atât de diferit şi de minunat personalizate. Noi încercăm să ne formăm personalitatea şi, cu tot respectul cuvenit, să nu trăim în umbra lor ci în bună convieţuire, aşa cum se cuvine să crească orice vlăstar tânăr într-o familie. Avem însă nişte jaloane, nişte principii bine definite şi o direcţie de perspectivă foarte clar conturată pentru următorii doi ani. Au apărut sau sunt în curs de apariţie la editura noastră peste 40 de titluri inserate în 12 colecţii de carte.

— V-aş ruga să ne vorbiţi despre aceste colecţii.

— Aşa cum spuneam, marea majoritate a apariţiilor noastre editoriale este cuprinsă în colecţii, publicaţiile disparate fiind rodul unor coeditări.

Aş aminti în primul rând colecţiile de carte pentru copii: „Poveşti fermecate", „Legende, mituri şi povestiri", „Junior" (în care au apărut deja primele titluri), „Călătorii şi întâmplări fantastice" şi „Arta pe înţelesul copiilor", la care tipărim acum primele volume din serie. Apoi colecţia inaugurală „Ediţii ne varietur". Debutând cu seria „Roman" sub îngrijirea scriitorului Romulus Vulpescu, colecţia se ramifică pe alte două direcţii: „Mărturii" şi „Critice".

Semnalez în treacăt colecţiile „Retrospectiva", „Femei celebre", „Artă şi pasiune", „Clasici şi contemporani", pentru a mă opri mai pe larg asupra seriei R.T.

— Într-adevăr, trecerea în neființă a scriitorului Radu Tudoran este o mare pierdere pentru literatura română, care a mai fost de altfel marcată de alte grele pierderi în cursul acestui an.

— Când am început această serie, dedicată în exclusivitate scriitorului Radu Tudoran, promiteam cititorilor – în cadrul unei prezentări – că ea nu se va încheia până ce nu vom fi publicat ultimul rând scris de pana marelui prozator. Nu bănuiam atunci că pana avea să-i fie atât de brusc şi de cumplit retezată şi nici că soarta urma să-i ia dreptul la cuvânt tocmai când se pregătea să rostească epilogul ciclului „Sfârşit de mileniu". Născut la începutul ultimului secol din mileniul al doilea, se socotea dator să trăiască până în ultima zi, pentru a scrie, în pas cu vremea, epopeea sfârşitului biblic. A încheiat penultimul volum din ciclu, romanul „Sub zero grade", pe care îl vom publica potrivit dorinţei sale. Cu o eleganţă de Senior a plecat discret, fără să pună punct, lăsându-ne o veritabilă „operă aperta", o poartă deschisă cugetului fiecăruia dintre noi, pentru a trage concluziile.

— Să înţeleg că susţineţi deja un program editorial în care sunt cuprinşi şi scriitorii români?

— Vă voi vorbi doar de cărţile în curs de apariţie. Rămânând la Radu Tudoran, semnalez apariţia imediată a romanelor „Anotimpuri" şi „Toate pânzele sus!" care vor fi publicate într-o formă definitivă, revăzută şi îngrijită de autor şi prezentate într-o formă grafică de excepţie, semnată de Done Stan.

Am apoi bucuria de a anunţa apariţia noului roman, „Carnetul din porthart", scris de prozatoarea Ileana Vulpescu într-o manieră rafinată şi cu o fineţe psihologică, proprii numai domniei sale.

Într-o ordine, care este pur aleatorie şi nicidecum legată de importanţa sau data apariţiei, recomand cu căldură cititorilor un minunat studiu „Nicolae Iorga, Mircea Eliade, Nae Ionescu" semnat de criticul Valeriu Râpeanu, un volum de mărturii inedite, „Dragoste şi viaţă în lumea teatrului" al regretatului Haig Acterian şi eseul „Mirare" semnat de Arşavir Acterian. Dacă adăugăm la acestea primele două volume de artă dedicate copiilor („Ştefan Luchian" cu un comentariu de Zoe Dumitrescu Buşulenga şi „Theodor Pallady" cu text şi note de Dan Grigorescu), precum şi primele albume din seria Retrospectiva („Mărturii despre Ţuculescu" de Eugenia Iftodi şi „Lipscanii – vechiul centru istoric al Bucureştiului" de Gheorghe Leahu), se conturează un program aproape ambiţios. Spun aproape, deoarece este deja finalizat în proporţie de peste 60%.

— Ce rol atribuiţi dumneavoastră cărţii ca obiect frumos?

— Unul primordial: cartea trebuie să fie o bucurie, o încântare atât pentru sufletul cât şi pentru ochiul cititorului. În librăriile din străinătate cărţile te cheamă, te îmbie prin eleganţă, îţi vorbesc prin culoare. Mai mult decât oricare dintre editurile româneşti, ARTA GRAFICĂ are obligaţia de a ţine cont de ţinuta grafică, de aspectul estetic al cărţii. Ne-o impune însăşi titulatura noastră dar, în primul rând, tradiţia acestei minunate imprimerii care ne-a creat. Căci nu e puţin lucru să fie scris pe o carte: TIPĂRIT LA ARTA GRAFICĂ. Publicul apreciază cărţile noastre în primul rând pentru modul lor de prezentare, pentru calitatea imprimării şi a materialelor din care au fost realizate. Nu este mai puţin adevărat însă că această calitate îşi găseşte corespondentul în preţul cărţii şi are ca revers diminuarea numărului de cumpărători. Este un risc pe care în mod conştient ni l-am asumat.

— Cum consideraţi că se poate menţine şi exista o editură de prestigiu în condiţiile de la noi când piaţa cărţii este invadată de kitsch-uri, literatură de gang, pornografie etc?

— La noi, cu foarte rare şi regretabile excepţii, declinul sau chiar falimentul unei edituri nu este generat de conţinutul programului editorial. El se datorează mai curând unei difuzări defectuoase şi, în principal, lipsei unei statistici riguroase, care să reflecte foarte clar gusturile şi nevoile cumpărătorilor, pe zone şi sectoare de piaţă. Dacă adăugăm la aceste carenţe şi handicapul creat de fluctuaţia perpetuă a costurilor la materiale şi manoperă, rezultatul este catastrofic. Iar repercursiunile nu sunt resimţite doar de editor ci şi de cumpărătorul de carte care, între două ediţii ale aceluiaşi autor, o va alege întotdeauna pe cea mai ieftină, fără a ţine cont că poate cealaltă e realizată pe baze ştiinţifice, cu adnotări şi aparat critic, că traducerea e mai bună etc.

Soluţiile nu sunt deci la nivel editorial ci, la nivel naţional, pentru că: reducerea numărului de cititori într-o proporţie alarmantă, dispariţia din peisajul editorial a unor genuri care sunt pur şi simplu refuzate de difuzorii de carte, dispariţia poeziilor din librăriile unui neam născut poet, dispariţia cărţilor de critică şi istorie literară când s-a mărit numărul de şcoli, biblioteci şi universităţi, dispariţia cărţilor ilustrate pentru copii, cât încă se mai nasc copii – toate acestea sunt probleme de ordin naţional.

— Amintindu-mi de o anchetă făcută cu un an în urmă de revista „Lire" sub deviza „Un livre ou un enfant?" aş îndrăzni să vă pun şi eu această întrebare de suflet.

— Pentru un editor alegerea este făcută. Pentru noi cartea este un copil, un făt conceput cu dragoste, gestat în mintea noastră o perioadă care depăşeşte de multe ori nouă luni, născut în chinurile facerii şi încărcat „genetic" cu toate calităţile şi defectele noastre. Aş răspunde aşadar: „Mon livre est mon enfant".

Corina COSTOPOL

DESFACEREA GUNOAIELOR

(continuare din pag. 10)

ostenit): Va fi minunat. Va merge maşinăria asta. Veţi da gunoaiele la timp şi le veţi recolta la timp. Fără dificultate, fără defecţiuni, *(Iluminat)* Fără coadă.

ŞOFERUL: Aşa va fi, şeful ştie ce spune. A studiat serios chestiunea.

ADJUNCTUL: Mor eu...

COR: Să nu muriţi, ce vorbă e asta? Să nu ne lăsaţi fără socotitor.

ADJUNCTUL: Mor eu, va veni altul în locul meu. Şi altul, apoi, în locul lui. Număratul va mege înainte.

FEMEIA ÎNALTĂ: Până când?

ADJUNCTUL: Până vom ajunge la cifra aceea.

FEMEIA CU BASMA VERDE: Care cifră, că mor de curiozitate.

ADJUNCTUL: Nu ştiu.

NEAGU: Vezi, toate filosofiile se poticnesc la un moment dat, când dau de bunul simţ. Omul e creaţia lui Dumnezeu. Dumnezeu a făcut totul, dar pe Dumnezeu cine l-a făcut? Scârţ! Aici teologia începe să scârţâie. Universul e material, totul e materie, dar materia cine a făcut-o? Scârţ! Aici teoria începe să scârţâie...

PERPELEA: Scârţ!

FEMEIA BRUNETĂ: *(Plângând)*: Care cifră? Care cifră?

NEAGU: Vezi, aici scârţâie.

PERPELEA: Pss! Lăsaţi-l să numere. Să numărăm şi noi *(Toţi numără)* Să nu sărim peste cifră. Altfel va trebui s-o luăm de la început.

ŞOFERUL: În chestiile astea e nevoie de multă disciplină.

IRINA *(Speriată)*: Minune. A înviat mortul, pensionarul care a murit bătând... A înviat şi numără cu noi. Ascultaţi! *(Se aude un numărat macabru)* Nu se aude un numărat macabru?

VOCEA PENSIONARULUI: Eu nu sunt mortul, sunt stafia lui. Am venit să vă dau o gură de ajutor *(Râs)*

ADJUNCTUL: Ce aţi rămas cu gurile căscate? N-aţi mai auzit o stafie, vă speriaţi de-o stafie? Număraţi, nu vă opriţi. Ziceţi după mine aşa: un milion unu, un milion doi, un milion trei... Simt că-nnebunesc şi eu: ce sunt ăştia *ani, metri, kilograme*? Ce înseamnă această cifră pe care o căutăm?

FEMEIA ÎNALTĂ: Nu m-aş mira să fie kilograme.

NEAGU: S-ar putea să fie ani-lumină... Atunci înseamnă c-o s-avem de aşteptat...

ŞOFERUL: Fără speculaţii. Număraţi, altfel pierdem şirul. Atunci o să vedem noi ce sunt. Să nu pierdem şirul...

FEMEIA ÎNALTĂ: Aha... coada.

PERPELEA: Coada... Facem coadă la numărat şi numărăm de la coadă spre cap, sau poate tocmai invers...

ŞOFERUL: Care conturbi?

NEAGU: Bine, dar număratul nu e dogmă. Trebuie să ne dumirim.

ADJUNCTUL: De ce v-aţi oprit?

NEAGU: *(Repede)*: Nici vorbă. Şapte milioane trei sute paisprezece.

COR: Şapte milioane trei sute paisprezece.

(Între timp motoarele s-au pus în funcţiune. Maşina funcţionează de minune. Oamenii dau şi primesc gunoaie. Şoferul fericit. Se rostesc cifre tot mai mari, tot mai fantastice, de necrezut aproape. Cifre care obligă.)

EVDOCHIA *(Ieşind din ladă)*: Trimisesem un copil după spirt. Nu mai vine afurisitul. M-a uitat. S-a luat cu problemele. Dacă mi-aş face puţină frecţie, mi-ar mai creşte puţin temperatura. E nevoie de temperatură înaltă, ca să mai poţi face faţă. Trebuie să ai fierbinţeli, ca să poţi aiura ca lumea. Să te încumeţi să aiurezi fără greş, apoi pentru asta abia dacă îţi ajung 40 de grade bune. Şi eu n-am nici 22. *(Apare Şeful cu roaba)*: Uite-l şi pe ăsta a rămas de căruţă.

ADJUNCTUL: Cifrele la care s-a ajuns sunt de-a dreptul fantastice. Mari progrese am mai făcut în toate domeniile! Dacă avem noroc să dăm mai repede peste numărul acela....

FEMEIA ÎNALTĂ: Atunci strada Semicercului Vechi se va uni cu strada Semicercului Nou...

BRUNETA: Şi totul va fi la fel, numai că se va numi altfel: *Strada cercului* pur şi simplu. Dar nu apucăm noi zilele alea! Poate copiii noştri.

FEMEIA ÎNALTĂ: Sau, mai ştii?... Dar uite, c-am uitat să număr. Ori unde rămăsesem?

(Cortina)

(1970)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

„ROMANTISMUL ESTE POEZIE VEŞNICĂ"

— LUDWIG UHLAND 1787-1862 —

Anul trecut, în noiembrie, s-au împlinit 130 de ani de la moartea poetului, istoricului literar, folcloristului și fondatorului germanisticii moderne.

Născut la Tübingen (26.04.1787), a studiat la universitatea din localitate științele juridice și, mai târziu, lingvistica. După o perioadă de patru ani, în care a lucrat ca secretar juristic în ministerul justiției, se stabilește în Stuttgart ca avocat. În 1815, când s-a iscat un conflict pe marginea schimbării constituției în vigoare, el s-a opus în mod vehement, ținând la „vechile bune tradiții" constituționale. Din cauza punctului său de vedere, a fost ales în cabinet ca reprezentant (1819) al orașului Tübingen.

În 1829 i s-a oferit catedra de limbă și literatură la Universitatea din Tübingen pe care nu mult mai târziu (1832) o pierde din cauza unui conflict local. Peregrinând ani de zile între idei liberale și național patriotice, s-a stabilit în „coaliția literară" din Stuttgart, ajungând împreună cu J. Kerner promotorii unei noi idei: Conceptul popular în literatura cultă, scriind o serie de balade de inspirație populară și câteva piese de teatru de valoare contestabilă. Din această perioadă plină de activitate febrilă enumerez: „Roland", „Taillefer" și, nu în cele din urmă, una dintre cele mai cunoscute și apreciate balade germane de după perioada 1774 și anume „Blestemul bardului", a cărei valoare și stigmatic simbol și-au păstrat aceeași putere de penetrație pînă dincolo de perioada postmodernismului.

Printre discipolii săi de seamă se numără: **Frații Grimm** (lucru foarte puțin cunoscut), filologul **Friedrich Heinrich, Karl Lachmann, Georg F. Benecke** și alții, urmând ca în literatura germană a anilor 1820-1830 să se dezvolte și consolideze ideea de folclor și baladă ca o știință de sine stătătoare, cu puternice influențe, nu naționaliste dar germanice.

A scris o serie de monografii ca, de pildă, despre **Walther von der Vogelweide** sau studii despre istoria limbii, a miturilor ca reflecție a religiei în imagini, excluzând orice idei speculative printr-o descifrare minuțioasă a simbolicii poetice în mituri. **Ludwig Uhland** este unul din filologii de valoare incontestabilă. Baladele sale sunt, în primul rând, expresia exteriorizată și aproape „fanatică" a unei personalități deosebite ce nu și-au cerut veșnicia decât în idee.

Blestemul bardului

A fost odată-n vremuri, departe, un palat
Ce strălucea-n întinsuri pe-o țară-n lung și-n lat.
Jur împrejur grădine, fântâni țâșnind mereu
Din gura lor de aur sclipiri de curcubeu.

Acolo mândru rege, victorios, bogat,
Stătea pe tronu-i falnic, palid și-ngândurat.
Gândirea-i era spaimă, ochii-i erau calici
Iar slova-i era sânge și vorbele lui bici.

Doi cântăreți odată veniră la palat,
Unul cărunt de plete, altul cu aur buclat.
Bătrânul sta cu harfa pe un cal împodobit
Iar sprintenu-i tovarăș păsea neprihănit.

Bătrânul bard îi spuse: – Fii pregătit acum
Să cânți tot ce-i mai dulce, să cânți tot ce-i mai bun,
Plăcerea și durerea tu strânge-ți-le-n piept
Să-l îmblânzim pe rege, să-l facem înțelept.

În sala cea înaltă ajunseră cei doi,
Regele sta pe tronu-i, regina dinapoi,
El falnic sta pe tronu-i, ca nordica lumină,
Ea strălucind sub boltă era de farmec plină.

Moșneagul doar atinse cu degetele struna
Că valuri unduioase se adunau întruna
Și limpede ca cerul a tânărului glas
Se împletea cu basul bătrânului Pegass.

Cântară primăvara, credința și iubirea
Și libertatea demnă, frumosul și cinstirea,
Cântară tot ce-i dulce, mai tare, mai molcom,
Cântară tot ce-naltă inima unui om.

Curtenii-n cerc pierd firul batjocurei din jur,
Războinicii se-nmoaie sub acest cântec pur,
Regina, fermecată, din pieptu-i a desprins
Un trandafir pe care poeților a-ntins.

— Voi mi-ați sedus poporul, acum femeia-mi vreți?
Strigă turbatul rege acelor cântăreți,
Apoi aruncă spada în tânărul piept care
Își seacă vraja vieții în sângele izvoare.

Și ca de o furtună se-mprăștie o lume.
Flăcăul își dă duhul în brațele bătrâne
Ce-l învelesc în mantă, îl leagă drept pe cal
Și-l scot afară-n curte ca într-un ritual.

Dar colo-n fața porții bătrânul se oprește
Și, preț a mii de harfe, el harfa și-o zdrobește
De marmora coloanei, apoi strigă turbat
Să clocote castelul de glas înfiorat.

„— Blestem , voi, săli mărețe, să nu vă sune cânt
De coarde, nici glas tânăr până veți fi pământ,
Suspine doar și gemet și pas timid de sclav,
Stafia răzbunării vă calce-n pas gângav.

Vai, voi grădini bogate, priviți fața-i de mort,
Priviți obrazu-i tânăr ce-n palmele-mi îl port,
Să veștejiți ca dânsul, izvoare să vă sece,
Să vă-mpietriți pustiul în timpul care trece.

Tu, ucigaș, blestemul barzilor din lume
Pogoare pe strâmtețea plăpândului tău nume,
Să nu-ți găsești coroana renumelui etern,
Să fii un ultim răcnet uitat ca un blestem."

Bătrânul strigă, cerul i-aude disperarea
Și ziduri se dărâmă, coloane-și pierd sfidarea.
O singură coloană mai stă doar într-o rând
Dând semn ce-a fost acolo, ce n-a fost să rămână.

În jur doar piatră arsă, nici pomi, nici o alee,
Nici regele cântat nu-i rând de epopee;
Uitarea se-nteţește, nu-i pasă nimănui,
Așa-mplini destinul blestemul bardului.

Prezentare și traducere de
C.W. SCHENK

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro